

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ SINAVI

**Geçmiş Yıllarla Karşılaştırma
ve Değerlendirme**

**Kasım 1999
Ankara**

İÇİNDEKİLER

1. YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEME	1
2. YENİ SINAV SİSTEMİNİN TEMEL HEDEFLERİ	1
3. ESKİ VE YENİ SINAV SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	4
3.1 Eski ve Yeni Sınav Sisteminin Temel Özellikleri	4
3.2 Ortaöğretim Başarı Puanı ve Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı	6
3.3 Alan Katsayıları	8
4. YENİ SINAV SİSTEMİNİN İLK SONUÇLARI	9
4.1 Yeni Mezunların Yerleşme Oranı	9
4.2 Mesleki ve Teknik Lise Çıkışlı Öğrenciler	9
4.3 Fen Liseleri	20
5. SONUÇ	21
EK – 1 BÜYÜK SINAV (<i>Newsweek</i> Dergisi'nin 6 Eylül 1999 tarihli sayısı)	22
EK – 2 AVRUPA ÜLKELERİNDE YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ SİSTEMLERİ	33
EK – 3 ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SINAVLARINA HAZIRLIK VE YAPILAN HARCAMALAR	76
EK – 4 DİKEY GEÇİŞ YÖNETMELİĞİ	80

1. YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEME:

Yükseköğretime girişe ilişkin usul ve esaslar, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 45. maddesi ile düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin tam metni aşağıda verilmiştir:

Yükseköğretime Giriş

MADDE 45

a) Öğrenciler devlet yükseköğretim kurumlarına, esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilen sınavla girerler. Sonuçların değerlendirilmesinde adayların ortaöğretimdeki başarıları dikkate alınır. Ortaöğretim kurumlarını birincilikle bitiren adaylar kendileri için yükseköğretim kurumlarında ayrılacak kontenjanlara, tercih ve puanları göz önünde tutularak yerleştirilir.

Yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçiminde, adayların ortaöğretim süresindeki başarıları Yükseköğretim Kurulu'nun uygun göreceği şekilde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından geliştirilecek bir yöntemle ek bir puan olarak tespit edilir ve yükseköğretim kurumlarına giriş sınav puanlarına eklenir.

Bir mesleğe yönelik programlar uygulayan liselerin mezunları, Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenecek aynı alanda bir yükseköğretim kurumuna girerken, başarı notları ayrıca tespit edilecek bir katsayı ile çarpılmak suretiyle değerlendirilerek giriş sınavı puanlarına eklenir.

b) Yükseköğretim Kurulu'nca düzenlenen esaslara göre belli sanat dallarında üstün kabiliyetli olduğu tespit edilen öğrenciler, ilgili dalda eğitim yapmak kaydıyla yine bu esaslar içerisinde belirlenecek özel yöntemlerle yükseköğretim kurumlarına alınabilirler.

Buradan açıkça görüldüğü gibi, yükseköğretime girişte:

- Bir sınav yapılması,
- Ortaöğretimdeki başarının dikkate alınması,
- Lise birincilerine ayrı bir kontenjan verilmesi,
- Ortaöğretimdeki meslekî alanının devamı olan yükseköğretim programlarını tercih eden adaylara ek puan verilmesi,

yasal zorunluluktur. Kaldı ki, bunlar aynı zamanda eğitimin de temel ilkeleridir.

2. YENİ SINAV SİSTEMİNİN TEMEL HEDEFLERİ

Ne kadar çok sınav yapılırsa, öğrenciler arasında o kadar daha ince ayarlı bir ayırım yapılacağı doğrudur. Ancak, çok daha önemli olan bir başka doğru daha vardır. Sağlıklı olan, okul ortamında, zamana yayılmış eğitim süreci içinde temel kavramların iyi anlaşılması ve bunlara dayalı olarak anlama, kaynak kullanma, yorum yapma ve yazılı ve sözlü ifade yeteneklerinin kazanılmasıdır. *Başka bir deyişle, sınav amaç değil, araçtır.*

Geçmiş yıllarda uygulanan iki basamaklı sistem, salt ölçme ve değerlendirme açısından bakıldığında, asla kötü bir sistem değildir. Ancak, bunun yan etkileri fevkalade olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Öğrenciler okuldan koparak, okul dışı

ortamlarda, kalıplara dayalı çok sayıda örnek çözmenin neticesinde, temel kavramlara dayalı yorum yapma, yazılı ve sözlü ifade etme ve kaynak kullanma yetenekleri törpülenmiş, ezbere alışmış bireyler hale dönüşmüşlerdir.

Benzer sorun, Güney Asya ülkelerinde de yaşanmaktadır. Japonya, Güney Kore, Tayvan, Hong Kong ve Singapur gibi ülkelerde de yükseköğretime girişte bilgi yüklü sınavlar yapılmaktadır. Kısa bir süre önce, bu ülkelerde yaşanan ekonomik krizin çeşitli boyutlarının ele alındığı *Newsweek* dergisinin 15 Aralık 1997 tarihli sayısının 17. sayfasında, eğitimin irdelendiği bir makalede aynen şu değerlendirme yapılmıştır:

Birinci adım kolaydır. Bu ülkeler, okulları ve üniversiteleri için yaptıkları harcamaları artırmalıdır. İkinci adım ise, tamamen standart testlere dayalı yükseköğretime giriş sınavlarının kaldırılmasıdır. Çünkü, bu tür sınavlar dimağları körtlemekte ve yaratıcılığı yok etmektedir.

Newsweek dergisinin 6 Eylül 1999 tarihli sayısındaki *The Big Test** (Büyük Sınav) başlıklı özel bölümde, üniversite giriş sınavları ile ilgili olarak şu satırlar yer almaktadır:

Tokyo'dan Taipei ve Singapur'a kadar uzanan alandaki hükümetler, çocuklarının çok sayıdaki sınav ve aşırı stres nedeniyle, düşünme ve yaratıcılığı ön planda tutan bilgi çağına yeterince hazırlıklı olmadıklarını anlamaya başladılar. Reform yanlısı eğitimciler de benzer şikayetlerde bulunmaktadır. Koreli bir öğrenciden yaratıcı bir makale yazması, veya Japon bir öğrenciden şaşırtıcı, zor bir soru sorması ve hatta Hong Kong'lu bir öğrenciden sadece bir soru sorması istendiğinde, büyük bir olasılıkla yazılı metne bakmadan yapamazlar.

Birçok Asya hükümeti, bu sorunların temel nedeninin sınavlar olduğu sonucuna varmıştır. Tayvan'da demokrasinin gelmesi, kamuoyunda eski moda otoriter okullar üzerindeki tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Hükümet, öğrenciler için bir ızdırap kaynağı olan üniversite sınav sistemini 2002 yılında kaldırmayı planlamaktadır. Üniversite giriş sınavı, yıllardır Tayvanlı gençlerin kaderini belirleyen tek faktör olmuştur. Öğrenciler, iki yıl boyunca akşam okullarına da devam ederek sınava hazırlanırlardı. Ancak, okuldaki iyi davranışları veya çok çalışmaları, sınavda başarısız olmaları durumunda hiçbir şey ifade etmezdi.

Çoktan seçmeli test yöntemiyle yapılan bilgi yüklü sınavlar, eğitim sürecinin sonuçlarını ölçmede bir asırdan beri başarıyla kullanılan geçerli bir araçtır. Ancak, bu tür sınavlar, ülkemizde ve Güney Asya ülkelerinde olduğu gibi araç olmaktan çıkıp, amaç haline dönüştüğünde, ülke eğitim sistemi yanında iş gücünün nitelikleri ve dolayısıyla ülke ekonomisi fevkalade olumsuz bir biçimde etkilenmektedir.

Yükseköğretime giriş için gelişmiş ülkelerde yapılan düzenlemelerde, bilgiden ziyade temel kavramlara dayalı olarak okuduğunu anlama ve yorumlama yeteneklerini ölçen sınavlar ile ortaöğretimdeki başarı göz önüne alınmaktadır. Avrupa'daki çeşitli ülkelerinde yükseköğretime öğrenci kabulü için kullanılan yöntemler Ek-2'de verilmiştir.

Ülkemizde yükseköğretime giriş sınavına, o yılki lise son sınıf öğrencileri (yeni mezunlar) ve eski mezunlar olmak üzere başlıca iki grup öğrenci girmektedir. Bu iki

* Bu bölümdeki makalelerin tercümeleleri Ek-1'de verilmiştir.

grubun genel lise ile mesleki ve teknik liselere göre 1989 ve 1999 yılındaki sayıları aşağıda gösterilmiştir:

Yıl	Yeni Mezun			Eski Mezun		
	Genel L.	Mes. Tek. L.	Toplam	Genel L.	Mes. Tek. L.	Toplam
1989	185.394	117.683	303.077	307.355	213.696	521.051
1999	319.240	219.714	538.954	593.448	345.963	939.411

Görüldüğü gibi, yükseköğretime giriş kapısının önünde yeni mezunların yanında eski mezunlardan oluşan büyük bir kitle bulunmaktadır. Bu kitle, dershanelere devam ederek, kalıplara dayalı çoktan seçmeli problem çözme üzerinde yoğunlaşmakta ve lisede aldığı formasyonu önemli ölçüde yitirmektedir.

Bundan en büyük zararı mesleki ve teknik lise mezunları görmüştür. Kaçınılmaz bir şekilde ve işin doğrusu olarak genel lise müfredatına göre yapılan giriş sınavları, yüzbinlerce mesleki ve teknik lise mezununu bir ümit peşinde koşar hale getirmiştir. Bu sayıya, psikolojik nedenlerle, en az bir o kadar da genel lise öğrencisi katıldığında, yıllık miktarı yüzlerce trilyon lirayı bulan ve yükseköğretim bütçesi ile mukayese edilir büyüklükte bir rant doğmuştur. Bu yıl ise, tercih etrafında ilave bir rant oluşturulmuştur.

Dünya Gazetesi'nin 12 Ağustos 1999 tarihli sayısının *Özel Eğitim Kurumları* başlıklı ekinde yer alan yazılarda, ülkemizde kaydı bulunan 1800 dershaneye 400.000 civarında öğrencinin devam ettiği ve bu öğrencilerin yılda 450 trilyon TL (yaklaşık bir milyar dolar) harcama yaptıklarına dair bilgiler yer almıştır. Bu rakam, Yükseköğretim Kurulu tarafından 1997 yılında yapılmış olan ve özeti Ek-3'de verilen çalışmadan elde edilen bulgularla çakışmaktadır. Yükseköğretim giriş sınavı etrafında oluşan bu rantın büyüklüğü hakkında ek bir fikir vermek için 1999 yılı yükseköğretim bütçesinin 663 trilyon TL olduğunu belirtmekte yarar vardır.

Görünür miktarı yukarıda belirtilen bu büyük rantı paylaşanların yanında, bilerek veya bilmeyerek onlara alet olanlar, bir yıldan beri her türlü vasıtayı kullanarak (gazetelere verilen tam sayfa paralı ilanlar dahil) yeni sınav sistemini kötülemekte, her yıl karşılaşılan, yerleştirmeyi etkilemeyen ve kimseyi mağdur etmeksizin hızla düzeltilen hataları büyüterek, zihinlerde şüpheler yaratmak suretiyle ortaöğretimdeki başarının üniversiteye girişteki etkisinin azaltılması için yoğun bir kampanya yürütmektedirler.

Yeni sınav sisteminin temel amaçları şunlardır:

- Ortaöğretimdeki başarının ağırlığını artırmak ve bilgi yüklü ikinci basamak sınavını kaldırmak suretiyle, öğrencileri okul dışı sağlıklı ortamlarda, ezberciliğin en kötü şekli olan kalıplara dayalı çok sayıda örnek çözmenin olumsuz etkilerinden arındırmak,
- Alan katsayıları uygulayarak, ortaöğretim ile yükseköğretim arasındaki kopukluğu gidermek ve aynı zamanda mesleki ve teknik lise çıkışlı öğrencilerin önündeki engelleri kaldırmak.

Genel liselere göre birim maliyeti çok daha yüksek olan mesleki ve teknik liselerin ana amacı ara insangücü yetiştirmektir. Sanayicilerimiz, yeterli sayıda ara insangücü bulamamaktan yakınmaktadırlar. İdeal durum, bu tür liselerden mezun olan öğrencilerin yükseköğretim kapısı önünde yığılmayıp, bir an önce hayata atılarak kazanmış oldukları becerilerle üretken hale gelmeleridir.

Mesleki ve teknik liselerin yükseköğretimdeki doğal uzantıları, ara insangücü yetiştiren iki yıllık meslek yüksekokullarıdır. Meslek yüksekokullarının ülkemiz yükseköğretim sistemi içindeki payı halen % 15 dolayındadır. Buna karşılık, bu okulların dengi olan kısa süreli yükseköğretim kurumlarının sistem içindeki payı, İtalya ve İspanya hariç hiçbir ileri ülkede % 30'un altında değildir; bu pay bir çok ileri ülkede % 60'tır.

Meslek yüksekokullarından mezun olan başarılı öğrencilerin, kendi alanlarındaki lisans programlarına devam imkanlarını genişleten yeni dikey geçiş yönetmeliği üzerindeki çalışmalar tamamlanmış ve ilgili yönetmelik, *Resmi Gazete*'nin 15 Ekim 1999 tarih ve 23847 no'lu sayısında yayımlanmıştır. (Ek-4). Bu suretle, mesleki ve teknik lise mezunları, kendilerine uygulanan ek puanların sağladığı avantajla ve başka hiçbir hazırlığa gerek kalmaksızın, kendi alanlarındaki meslek okullarına girebilecekler, bu okullarda başarılı olan öğrenciler ise, ilgili lisans programlarına dikey geçiş yapabileceklerdir. Mesleki ve teknik liselerden meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş hususundaki yasa taslağı ise tamamlanmak üzeredir.

Bu yıl uygulamaya konan sınav sistemi, öğrencileri ezbercilikten kurtaran, onların temel kavramlara dayalı anlama ve yorumlama yeteneklerini öne çıkaran bir sistemdir. Okul başarısının ağırlığı bilinçli bir şekilde artırılmıştır. Yeni sınav sistemine karşı idari yargıda açılan 317 davanın tümü Yükseköğretim Kurulu'nun lehine sonuçlanmıştır. Bu sistemin değiştirilmesi söz konusu değildir. İleriki yıllarda yükseköğretime geçişle ilgili yapılması muhtemel tüm ek düzenlemeler, ortaöğretimdeki başarının etkisinin artırılması yönünde olacaktır.

3. ESKİ VE YENİ SINAV SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

3.1 Eski ve Yeni Sınav Sisteminin Temel Özellikleri

Yükseköğretime giriş sınavı, 1981 ile 1999 yılları arasında iki basamaklı olarak uygulanmıştır. *Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS)* adı verilen birinci basamak sınavı, Türkçe, matematik, fen bilgisi ve sosyal bilgiler alanlarındaki temel kavramlara dayalı olarak, okuduğunu anlama ve yorumlama yeteneklerini ölçen sınavdır. *Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS)* olarak adlandırılan ikinci basamak sınavı ise, esas olarak bilgi ölçen bir sınavdır. Üniversitelere yerleştirme, *ÖSS*, *ÖYS* ve Ortaöğretim Başarı Puanlarının (*OBP*) belirli katsayılarla çarpılarak toplanması sonucunda elde edilen yerleştirme puanları ve öğrencilerin tercihlerine göre yapılmaktadır.

Birinci basamak sınavında yaklaşık 200 tam puan* üzerinden en az 120 puan alan adaylar, ikinci basamak sınavına girerek lisans düzeyindeki programlara aday olmaya,

* Tam puanlar yıldan yıla değişmektedir. Bu nedenle yaklaşık tam puan deyimi kullanılmıştır.

en az 105 puan alan adaylar ise iki yıllık meslek yükseköğretilerine aday olmaya veya açıköğretim programlarına girmeye hak kazanmaktaydı.

Yerleştirmeye esas olan puan (YP), aşağıdaki formüle göre hesaplanmaktaydı:

$$YP = 0,5 (\text{ÖSS}) + 0,6 (\text{OBP}) + \text{ÖYS}$$

Bu formülde,

ÖSS = Adayın birinci basamak sınavında aldığı puanı

OBP = Adayın ortaöğretim başarı puanını

ÖYS = Adayın ikinci basamak sınavında aldığı puanı

göstermektedir.

Yukarıda sayılan üç puanın bağıl ağırlığı, adaydan adaya değişmektedir. Ancak, mümkün olan en yüksek puanların yaklaşık değerleri (ÖSS = 200; OBP = 80; ÖYS = 650) üzerinden bir hesap yapıldığında, en yüksek YP değeri 798'dir. Buna göre, her bir sınav ile *Ortaöğretim Başarı Puanı*'nın ağırlıkları şöyle olmaktadır:

- Birinci Basamak Sınavı'nın (ÖSS) ağırlığı = % 12,5
- İkinci Basamak Sınavı'nın (ÖYS) ağırlığı = % 81,5
- Ortaöğretim Başarı Puanı'nın (OBP) ağırlığı = % 6,0

Geçmiş yıllardaki sınav sonuçları üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda, ÖSS sonuçları ile ÖYS sonuçları arasında istatistiksel olarak yüzde yüze yakın bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

1999 yılından itibaren uygulanmaya konulan yeni sınav sisteminde, *İkinci Basamak Sınavı* (ÖYS) kaldırılmıştır. Üniversiteye yerleştirmenin, *Birinci Basamak Sınavı* (ÖSS) sonuçlarına *Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı*'nın (AOBP) bir katsayı ile çarpılarak eklenmesi sonucunda hesaplanan yerleştirme puanı ve öğrencilerin tercihlerine göre yapılması kararlaştırılmıştır.

Yeni sistemde yerleştirmeye esas olan puan (YP), aşağıdaki formüle göre hesaplanmaktadır:

$$YP = \text{ÖSS} + 0,5 (\text{AOBP})$$

Yine yaklaşık en yüksek puanlar üzerinden bir hesap yapıldığında (ÖSS = 200, AOBP = 80), en yüksek YP değeri 240'dır. Buna göre, sınavın ve *Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı*'nın ağırlıkları şöyledir:

- Sınavın (ÖSS) ağırlığı = % 83,3
- Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı'nın (AOBP) ağırlığı = % 16,7

Başka bir deyişle, temelde yapılan değişiklik, ortaöğretimdeki başarının yükseköğretime girişe katkısının artırılmasıdır.

3.2 Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) ve Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP)

Ortaöğretimdeki başarının yerleştirme puanına katılması, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 45. maddesi uyarınca yıllardan beri yapılan bir uygulamadır. Ek-2'den de görüleceği gibi, ortaöğretimdeki alan ve başarının yükseköğretime girişi etkilemediği hiçbir ileri ülke yoktur. Bunun aksi, tüm ortaöğretim sisteminin ve bu sistemde görev yapan öğretmenlerin yok sayılması anlamına gelmektedir.

Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP), öğrencinin lise öğrenimi boyunca aldığı derslerdeki notlarının ortalaması olan, mutlak diploma notu değildir. OBP, her bir lisenin diploma notlarının, standart sapması 10, ortalaması 50, minimumu 30, maksimumu 80 olan bir çan eğrisine oturtulması suretiyle hesaplanan bağıl bir değerdir. Bu bakımdan, OBP'nin suni olarak manipüle veya suistimal edilmesi mümkün değildir. Hal böyle iken, ortaöğretim başarı puanı konusunda kamuoyu sürekli ve bilinçli olarak yanıtılmaktadır.

Geçmiş yıllardaki sınav sonuçları üzerinde yapılan ayrıntılı çalışmalar sonucunda, OBP'nin bu şekilde hesaplanması nedeniyle, fen ve anadolu liseleri gibi sınavla öğrenci alan liselerdeki öğrencilerin aleyhine bir durum yaratıldığı belirlenmiştir. Geçmiş yıllarda, OBP avantajından yararlanmak için, bu tür liselerin son sınıflarından diğer liselere yoğun bir geçiş yapıldığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Örneğin, 1997 yılında yapılan üniversite giriş sınavında Türkiye birincisi olan İzmir Fen Lisesi'nin son sınıfındaki öğrenci sayısı sadece 26 idi.

İzmir Fen Lisesi'ile kalkınmada öncelikli yörelerde bulunan üç genel lisenin, 1997 yılındaki ÖSS ortalamaları, en düşük ve en yüksek ÖSS puanları, en düşük ve en yüksek diploma notları, en düşük ve en yüksek Ortaöğretim Başarı Puanları aşağıda gösterilmiştir:

Lise	ÖSS Ortalaması	ÖSS Puanı		Diploma Notu		OBP	
		Min.	Mak.	Min.	Mak.	Min.	Mak.
İzmir Fen Lisesi	194	190	199	4,06	4,98	30	63
Genel Lise A	97	95	148	1,13	4,36	33	80
Genel Lise B	103	95	158	1,56	4,68	31	80
Genel Lise C	104	103	169	1,39	4,82	34	80

199 ÖSS puanı alan İzmir Fen Lisesi birincisinin *Ortaöğretim Başarı Puanı* olarak almış olduğu 63 puanı, Genel Lise A'da 107 ÖSS puanı alan öğrenci, Genel Lise B'de 104 ÖSS puanı alan öğrenci, Genel Lise C'de ise 105 ÖSS puanı alan öğrenci almıştır.

Bunun nedeni çok açıktır. Sınavla öğrenci almayan A, B ve C liselerinde, istatistiksel olarak gelişigüzel oluşan bir öğrenci kümesi içindeki yetenek dağılımı, çan eğrisine gerçekten çok yakındır. Ancak, fen lisesi gibi adeta bir yetenek filtresinden geçirilerek, sınavla oluşturulan bir öğrenci kümesindeki yetenek dağılımı, neredeyse yatay bir çizgidir.

Eğitimin temel ilkelerine aykırı olan bu durumu düzeltmek için *Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP)* yerine, **OBP**'nin okulun **ÖSS** ortalamasına göre ağırlıklandırılması ile hesaplanan *Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP)* kullanılması kararlaştırılmıştır. Yeni uygulama sonucunda, her okulun birincisi en yüksek puan olan 80'ni almaktadır. Yükseköğretim Genel Kurulu'nun 23.01.1998 tarihli toplantısında alınan bu kararın 1999 yılından itibaren uygulamaya konulacağı kamuoyuna duyurulmuştur. **Buradan açıkça anlaşılacağı gibi, OBP yerine AOBP'nin kullanılması kararının, üniversite giriş sınavının iki aşamalıdan tek aşamalıya indirilmesi ile hiçbir ilişkisi yoktur.**

Eğer bu uygulamaya 1997 yılında başlanmış olsaydı, o yıl **ÖSS** puanı 190, **OBP**'si 30 olan İzmir Fen Lisesi öğrencisinin **AOBP**'si 61 olacaktı. **AOBP** olarak 61 puanı ise, A, B ve C genel liselerinde alan öğrencilerin diploma notları, **OBP**'leri, o yılki **ÖSS** puanları ve okul sıralamasındaki yerleri aşağıda gösterilmiştir:

Lise	Diploma Notu	Okul Sıralamasındaki Yeri	OBP	AOBP	ÖSS Puanı
Genel Lise A	2,88	29	59	61	103
Genel Lise B	3,23	51	57	61	100
Genel Lise C	2,90	46	57	61	117

Açıkça görüldüğü gibi, *Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı* uygulaması, öğrencilerin kendi okullarındaki öğrenci kümesi içindeki kişisel başarılarını, o okuldaki eğitimin diğer okullara göre kalitesini ve sosyal adalet ile fırsat eşitliğini en iyi dengeleyen sistemdir. Okul başarısı da bu şekilde önem kazandığından, okullar arasında rekabet ve yarışma olacak, bu da eğitimin kalitesine olumlu katkı yapacaktır.

Özetle, çeşitli liselerden gelen öğrenciler, ortaöğretim başarılarına göre kendi kümeleri içinde, sınav puanına göre ise ülke genelinde tüm adaylarla yarışmaktadırlar.

Ortaöğretimdeki başarının yükseköğretime yerleştirmede göz önüne alınması, ülkemizde yıllardan beri var olan bir uygulamadır. Kurulumuz, bazı çevrelerce sürekli olarak gündeme getirilen "*diploma notlarının suistimal edileceği*" iddiaları üzerinde önemle durmuş, değişik tür ve nitelikteki birçok lise bu bakımdan incelenmiştir. Sonuçta görülmüştür ki, incelenen liselerin tümünde diploma notu ve dolayısıyla ortaöğretim başarı puanı ile **ÖSS** puanı arasında çok yakın bir ilişki vardır. **Başka bir deyişle, OBP bakımından grubunun üst sıralarında yer alan bir öğrenci, aynı zamanda ÖSS puanı bakımından grubunun üst sıralarında yer almaktadır.**

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran ve yücelten nesilleri yetiştiren değerli öğretmenlerimize güvenimiz tamdır; saygımız sonsuzdur. Onlara en ufak bir şekilde olsa dahi dil uzatarak zan altında bırakma cüretini gösterenlerle sonuna kadar mücadele etmeye kararlıyız.

Ortaöğretim Başarı Puanı, yerleştirmeyi daima etkilemiştir. 1998 yılında yapılan sınavlarda, sıralaması Ortaöğretim Başarı Puanı'ndan etkilenmeyen adayların oranı sadece % 14'tür. Adayların % 39'u sıralamada bu nedenle aşağıya, % 47'si

ise yukarıya kaymıştır. Yeni sistemin başlıca hedeflerin biri, Ortaöğretim Başarı Puanı'ndan etkilenmeyen bu % 14'lük grubu daha da azaltmaktır.

3.3 Alan Katsayıları

Ortaöğretimdeki alan ve başarının yükseköğretime geçişi etkilemesi yasal bir zorunluluk olmanın ötesinde, eğitimin temel ilkesidir. Ek-2'den de görüleceği gibi, dünyanın hiçbir ileri ülkesinde ortaöğretimdeki alan ve başarıyı bir şekilde dikkate almayan bir yükseköğretime geçiş sistemi yoktur.

Lisans düzeyindeki dört veya daha fazla yıllık eğitimin temeli, Türkçe, matematik, fen bilgisi ve sosyal bilgilerdir. Bu dört temel konunun birbirlerine göre ağırlığı alanlara göre değişmektedir. Bunun yanında, bu dört temel konunun mesleki ve teknik liselerin müfredatları içindeki ağırlığı ile genel liselerin müfredatları içindeki müşterekliğinin % 40 olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, mesleki lisede okuyan bir öğrencinin ortaöğretimdeki başarısının % 40'ı bu temel konulardaki başarısından, % 60'ı ise edindiği mesleki becerilerden ileri gelmektedir. Bu nedenle, ortaöğretimdeki alanının yükseköğretimde devamı olan alanları tercih eden öğrencilerin ağırlıklı ortaöğretim başarı puanları 0,5 katsayısı ile, başka bir alandaki bir programı tercih eden öğrencilerin ağırlıklı ortaöğretim başarı puanı ise 0,5'in % 40'ı olan 0,2 katsayısı ile çarpılmaktadır.

Yine mümkün olan en yüksek *Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP)* değeri olan 80 puan üzerinden bir hesap yapıldığında, ortaöğretimdeki alanı ile ilişkili bir programı tercih eden bir adayın, başka bir ortaöğretim alanından gelen bir adaya göre $0,5 (80) - 0,2 (80) = 24$ puanlık bir avantaja sahip olduğu görülmektedir.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 45. maddesine göre mesleki alanlardaki öğrencilere ayrıca ek puan verilmesi ikinci bir yasal zorunluluktur. 1999 yılından itibaren uygulamaya konan sistemde, alanında tercih yapan mesleki ve teknik lise çıkışlı öğrencilere 0,5 katsayısının uygulanmasının ötesinde, ayrıca 0,15 katsayısı verilerek, bu tür liselerden gelen öğrencilere büyük avantajlar getirilmiştir.

Örneğin, öğretmen lisesi yabancı dil kolundan gelen ve İngilizce öğretmenliğini tercih eden bir öğrencinin *AOBP*'si 0,5 yerine 0,65 katsayısı ile çarpıldığından, genel bir lisenin yabancı dil kolundan gelen ve aynı programı tercih eden başka bir öğrenciye göre en çok, $0,65 (80) - 0,5 (80) = 12$ puanlık bir avantaj elde etmektedir.

Keza, teknik lisenin elektronik bölümünden gelen ve teknik eğitim fakültesi elektronik öğretmenliği programını tercih eden bir öğrenci, genel lisenin fen kolundan gelen ve aynı programı tercih eden bir öğrenciye göre en çok, $0,65 (80) - 0,2 (80) = 36$ puanlık bir avantaj elde etmektedir.

Bu şekilde, mesleki ve teknik lise çıkışlı öğrencilerin mesleki becerilerinin ölçülmediği sınavdaki dezavantajları telafi edilmek suretiyle, bu tür öğrencilerin özellikle alanlarındaki meslek yüksekokullarına, mesleki ve teknik eğitim fakültelerine ve öğretmenlik programlarına girişlerindeki engeller kaldırılmıştır.

Yeni düzenlemede hiç kimseye bir yasak konmamıştır. İsteyen her istediği yükseköğretim programına başvurabilmektedir. Yapılan düzenleme, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 6. ve 31. maddelerine de uygundur. Söz konusu Kanunun 6. maddesinin birinci bendinde,

Fertler, eğitimleri süresince ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda, çeşitli programlar veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

31. maddesinin ikinci bendinde ise,

Hangi yükseköğretim kurumlarına, hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri, giriş şartları, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilir.

denmektedir.

Yeni sınav sistemi, bugüne kadar yeterli ölçüde uygulanmamış olan bu hükümlerin uygulamaya konması yönünde atılmış küçük ancak önemli bir adımdan ibarettir.

4. YENİ SINAV SİSTEMİNİN İLK SONUÇLARI

1998 ve 1999 yıllarında yapılan sınavlarda okul türü ve öğrenim durumuna göre yükseköğretim kurumlarına başvuran ve yerleşen aday ve öğrenci sayılarına ilişkin özet bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2'de, yine aynı yıllarda okul türüne göre bazı lisans programlarına yerleşen öğrenci sayılarına ilişkin bilgiler ise sırası ile Tablo 3 ve Tablo 4'de verilmiştir.

4.1 Yeni Mezunların Yerleşme Oranı

Şekil 1'de görüldüğü gibi, yeni mezunların, Açıköğretim dahil, sınavı kazanarak bir yükseköğretim programına yerleşen toplam öğrenci sayısı içindeki payı, 1983'deki % 59,5 değerinden başlayarak sürekli olarak azalmış ve 1998'de % 20,3'e düşmüştür. Bu pay, 1999'da ise % 27,8'e yükselmiştir. 1998'e göre artış oranı % 36,9'dur.

Sadece örgün öğretim (lisans ve ön lisans) göz önüne alındığında, yeni mezunların 1998'de % 28,2 olan yerleşme oranının 1999'da % 37,5'e yükseldiği görülmektedir. Buna göre, 1998'den 1999'a artış oranı % 32,9'dur.

4.2 Mesleki ve Teknik Lise Çıkışlı Öğrenciler

Mesleki ve teknik lise çıkışlı adaylardan meslek yüksekokullarına (MYO) yerleşen öğrencilerin sayıları ile bu okullara yerleşen toplam öğrenci sayısı içindeki payının son beş yıldaki değişimi aşağıda gösterilmiştir:

TABLO 1

1998 ÖSYS OKUL TÜRÜ VE ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINA BAŞVURAN - YERLEŞEN ADAY SAYILARI

Okul Türü	Son Sınıf Düzeyinde				Mezun Daha Önce Yerleşmemiş				Bir Yükseköğretim Kurumunu Bitirmiş				Daha Önce Yerleşmiş				Toplam			
	Başvuran				Başvuran				Başvuran				Başvuran				Başvuran			
		Lisans	Ön. Lis.	AÖ		Lisans	Ön. Lis.	AÖ		Lisans	Ön. Lis.	AÖ		Lisans	Ön. Lis.	AÖ		Lisans	Ön. Lis.	AÖ
LİSE ÇIKIŞILAR																				
Lise	227810	28657	5904	5038	363782	49130	34861	43251	24927	1517	868	6543	142880	9831	8997	26452	759399	89135	50628	81284
Özel Lise	3227	1170	91	70	2230	631	208	280	203	8	9	61	1626	187	99	249	7286	1996	407	660
Anadolu Lisesi	12398	7310	193	69	6361	3811	539	275	376	43	16	137	4985	905	204	361	24120	12069	952	842
Y. Dil Eğitimi Yapan Öz. L.	10461	5745	363	119	4151	1803	397	386	288	30	18	93	4081	742	171	489	18981	8320	949	1087
Fen Lisesi	848	543	3	2	369	186	11	22	26	---	---	6	390	78	9	23	1633	807	23	53
Özel Fen Lisesi	1397	852	22	---	394	289	21	3	13	3	1	4	420	93	15	9	2224	1237	59	18
Askeri Lise	202	83	---	---	598	78	12	72	174	13	2	24	152	21	6	34	1128	195	20	130
Akşam Lisesi	148	---	5	29	996	10	16	153	37	---	3	9	336	6	10	114	1515	16	34	305
Özel Akşam Lisesi	394	11	16	79	277	9	9	69	1	---	---	---	63	---	5	20	735	20	30	168
Açık Öğretim Lisesi	9351	354	377	2219	3883	159	186	1189	10	1	---	5	862	43	57	239	14106	557	620	3832
Çok Programlı Lise	14719	524	535	221	11814	891	1122	819	110	17	3	29	2362	130	191	263	28805	1662	1851	1332
Anadolu Güzel Sanatlar L.	386	35	6	6	157	8	12	19	3	---	---	---	105	5	2	8	651	48	20	33
Lise Çıkışlılar Toplamı	281339	45284	7515	7852	394812	57005	37394	46518	26168	1632	918	6911	158262	12041	9766	28261	860581	115962	55593	89542
MESLEK LİSESİ ÇIKIŞILAR																				
Öğretmen Liseleri	4716	2466	86	18	3719	1224	263	456	760	46	21	114	2399	288	105	321	11594	4024	455	909
İmam Hatip Liseleri	4096	245	165	238	58978	8130	4301	7781	2898	156	94	1034	18787	1354	908	4653	84759	9885	5468	13796
Ticaret Meslek Liseleri	35844	848	1896	2297	50948	1944	4870	7923	2486	98	73	784	17277	570	1198	4685	106555	3460	8037	16689
Teknik Liseler	6923	877	1152	169	5663	827	1109	771	1366	85	42	465	5165	291	386	1133	19117	2080	2689	2538
Endüstri Meslek Liseleri	58039	865	2201	1020	78317	3496	7322	9371	6368	303	248	1925	32547	1259	2255	6943	175269	5923	12036	18259
Kız Meslek Liseleri	17055	552	518	442	20391	1275	1054	2897	581	30	17	167	4043	188	221	940	42050	2045	1810	4446
Sağlık Meslek Liseleri	9253	925	254	792	20484	1428	615	3702	2370	240	97	633	9053	626	396	2092	41160	3219	1362	7219
Otelcilik ve Tur. Mas. L.	1862	163	173	120	1622	214	188	309	69	8	3	22	668	53	33	161	4221	438	377	812
Sekreterlik Meslek L.	229	15	39	16	134	17	18	41	7	2	---	3	81	10	4	25	451	44	81	85
Ast. Haz. ve Ast. Sınıf O.	18	5	---	---	2697	22	17	1675	71	4	1	10	1053	25	13	558	3839	56	31	2243
Diğer Meslek Liseleri	1699	467	191	85	2165	282	205	311	692	79	36	88	1555	187	184	284	6111	1026	596	768
Mes. Liseleri Çıkışlılar Top.	139734	7428	6655	5197	245118	18869	19942	35237	17646	1051	632	5245	92628	4951	5593	21795	495128	32199	32822	67474
GENEL TOPLAM	421073	52712	14170	13049	639930	75874	57336	81755	43814	2683	1550	12156	250890	16892	15459	60056	1355707	148181	88515	157016

NOT : 1) 1998 ÖSYS'de başvuran adaylardan 3877 adayın okul türü ve 1 adayın da öğrenim durumu belirlenememiş olduğundan, toplam 3878 aday yukarıdaki tablonun başvuranlar sayısı içinde görünmemektedir. Bu adaylar da katıldığı 1998 ÖSYS'de başvuran toplam aday sayısı 1389585'tir.

2) 1998 ÖSYS'de yerleşen adaylardan lisansda 169, ön lisansda 115, açık öğretimde(AÖ) 456 adayın okul türü belirlenememiştir. Bu adaylar da katıldığı lisansda yerleşen aday sayısı 146330, ön lisansda yerleşen aday sayısı 88630, açık öğretime yerleşen aday sayısı 157472'dir. (Ek yerleştirme dahil değildir.)

TABLO 2

1999 ÖSYS OKUL TÜRÜ VE ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINA BAŞVURAN - YERLEŞEN ADAY SAYILARI

Okul Türü	Son Sınıf Düzeyinde				Mezun Daha Önce Yerleşmemiş				Bir Yükseköğretim Kurumunu Bitirmiş				Daha Önce Yerleşmiş				Toplam			
	Başvuran				Başvuran				Başvuran				Başvuran				Başvuran			
		Lisans	Ön Lis.	AÖ		Lisans	Ön Lis.	AÖ		Lisans	Ön Lis.	AÖ		Lisans	Ön Lis.	AÖ		Lisans	Ön Lis.	AÖ
LİSE ÇIKIŞILAR																				
Lise (Resmî ve Gün.Öğr.Y.L.)	218670	19494	7049	8800	349406	49385	29312	42564	28794	1780	747	7871	161125	7390	8431	28230	757995	78049	45539	87465
Lise (Y. Dil Ağırlıklı Prog. Uyg. L.)	27926	12894	681	313	127	31	7	11	3	---	---	---	10	1	---	1	28066	12926	688	325
Özel Lise	3639	1506	161	127	2548	871	231	298	207	13	10	60	1827	164	87	248	8221	2554	489	733
Anadolu Lisesi	20335	13250	220	110	5639	3426	327	274	483	58	13	156	6317	769	163	446	32774	17503	723	988
Y. Dil Eğitim Yapan Öz. L.	11111	6753	462	293	4233	1988	418	428	392	41	17	133	4868	572	220	689	20604	9354	1117	1543
Fen Lisesi	2319	1732	11	2	287	224	5	4	36	5	3	9	470	87	6	10	3112	2048	28	25
Özel Fen Lisesi	1469	1116	9	1	535	412	25	5	20	4	---	7	701	97	16	9	2725	1629	50	22
Askerî Lise	183	100	---	---	391	60	4	42	158	8	3	23	132	14	6	22	864	182	13	87
Akşam Lisesi	44	---	4	6	769	2	12	93	49	1	---	10	322	4	4	100	1184	7	20	209
Özel Akşam Lisesi	1269	49	36	247	867	18	27	208	1	---	---	---	135	7	6	33	2272	74	68	488
Açıköğretim Lisesi	14318	2141	530	2247	5722	252	194	1530	17	1	---	5	1340	54	70	329	21397	2448	794	4111
Çok Programlı Lise	17354	493	684	309	12499	793	1361	1337	168	14	1	52	2582	77	173	277	32603	1377	2219	1975
Anadolu Güzel Sanat. L.	603	53	12	6	172	14	10	16	5	1	---	3	91	2	1	7	871	70	23	32
Lise Çıkışlılar Toplamı	319240	59581	9859	12461	383195	57476	31933	46810	30333	1926	794	8329	179920	9238	9183	30403	912688	128221	61769	98003
MESLEK LİSESİ ÇIKIŞILAR																				
Öğretmen Liseleri	5951	3696	58	23	3847	1276	125	362	684	56	17	140	2595	274	74	324	13077	5302	274	849
İmam Hatip Liseleri	68991	2864	2728	4145	32335	453	2657	5595	2845	31	80	1035	17284	213	831	4159	121455	3661	6296	14934
Ticaret Meslek Liseleri	39768	410	3234	2483	57195	387	8682	7848	2844	18	72	986	19152	85	1825	4732	118959	900	13813	16049
Teknik Liseler	8720	575	1512	197	6774	549	1710	844	1613	42	35	504	5582	146	398	1155	22689	1312	3655	2700
Endüstri Meslek Liseleri	63659	758	3417	1059	84691	2242	10857	8719	7503	158	166	2163	33562	398	2350	6907	189415	3556	16790	18848
Kız Meslek Liseleri	18570	643	1038	617	24596	1252	2050	2970	756	35	24	184	5047	149	407	975	48969	2079	3519	4746
Sağlık Meslek Liseleri	9343	854	819	759	15438	690	966	3249	2815	65	133	840	8623	218	570	1967	36219	1827	2488	6816
Otelcilik ve Tur. Mes. L.	2999	330	189	212	2103	251	171	371	82	3	1	31	891	35	58	228	6075	619	419	842
Sekreterlik Meslek L.	205	20	87	11	193	7	68	31	12	---	---	6	84	1	11	35	494	28	166	83
Ast. Haz. ve Ast. Sınıf O.	6	---	---	3	1952	5	13	1040	69	---	2	13	1040	6	23	578	3067	11	38	1634
Diğer Meslek Liseleri	1502	144	346	82	1569	123	434	219	712	21	36	70	1475	78	211	240	5258	366	1027	611
Mes. Lisesi Çıkışlılar Top.	219714	10294	13428	9591	230693	7235	27733	31248	19935	429	566	5972	95335	1603	6768	21300	565677	19581	48485	68111
GENEL TOPLAM	538954	69875	23287	22052	613888	64711	59866	78058	50288	2355	1360	14301	275255	10841	16941	61703	1478365	147782	100264	166114

NOT : 1) 1999 ÖSYS'de başvuran adaylardan 1185 adayın okul türü, 3 adayın öğrenim durumu ve 9 adayın da hem okul türü hem de öğrenim durumu belirlenememiş olduğundan, toplam 1197 aday yukarıdaki tablonun başvuranlar sayısı içinde görünmemektedir. Bu adaylar da katıldığında 1999 ÖSYS'de başvuran toplam aday sayısı 1479562'dir.

2) 1999 ÖSYS'de yerleşen adaylardan lisansda 70, önlisansda 40, açık öğretimde(AÖ) 80 adayın okul türü; açık öğretimde(AÖ) 1 adayın da öğrenim durumu belirlenememiştir. Bu adaylar da katıldığında lisansta yerleşen aday sayısı 147862, önlisansa yerleşen aday sayısı 100294, açık öğretimde yerleşen aday sayısı 166195'tir. (Ek yerleşime dahil değildir.)

TABLO 3

1998 ÖSYS OKUL TÜRÜNE GÖRE BAZI ALANLARA BAŞVURAN-YERLEŞEN ADAY SAYILARI (LİSANS)

OKUL TÜRÜ	BAŞVURAN	MÜH.	UYG.SOS.BİL.	HUKUK	SİYASET BİL.	EĞİTİM	TEK.EĞT.	MES.EĞT.	DİN.KÜL.ÖĞR.	İLAHİYAT
LİSE ÇIKIŞLILAR:										
LİSE	759399	14111	10861	2429	3076	20877	1565	181	143	380
ÖZEL LİSE	7286	495	398	41	93	141	15	1	2	10
ANADOLU LİSESİ	24120	3571	1915	535	514	1094	102	7	---	11
Y. DİL EĞİTİM YAPAN ÖZ. L.	18981	1891	2271	296	475	380	39	5	---	5
FEN LİSESİ	1633	343	23	3	---	44	12	---	---	---
ÖZEL FEN LİSESİ	2224	752	47	3	1	14	4	1	---	---
ASKERİ LİSE	1126	21	21	37	4	8	1	---	---	---
AKŞAM LİSESİ	1515	1	3	2	2	3	---	---	---	---
ÖZEL AKŞAM LİSESİ	735	1	9	---	1	1	---	---	---	---
AÇIKÖĞRETİM LİSESİ	14106	21	69	35	32	146	5	---	4	24
ÇOK PROGRAMLI LİSE	28805	134	152	47	60	502	55	45	5	15
ANADOLU GÜZEL SANAT. L.	651	1	11	---	3	8	---	---	---	---
LİSE ÇIKIŞLILAR TOPLAMI	860581	21342	15780	3428	4261	23218	1798	240	154	445
MESLEK LİSESİ ÇIKIŞLILAR:										
ÖĞRETMEN LİSELERİ	11594	237	90	121	46	2956	39	---	1	3
İMAM HATİP LİSESİ	84759	383	665	232	277	3184	88	13	322	1420
TİCARET MESLEK LİSELERİ	106555	71	738	102	134	1136	16	181	9	16
TEKNİK LİSELER	19117	345	131	25	31	239	786	13	3	2
ENDÜSTRİ MESLEK LİSELERİ	175269	658	567	94	163	1256	1561	18	18	38
KIZ MESLEK LİSELERİ	42050	18	90	18	28	339	31	1205	5	19
SAĞLIK MESLEK LİSELERİ	41160	112	250	199	162	901	30	6	2	39
OTELCİLİK VE TUR. MES. L.	4221	3	91	23	22	95	---	102	---	---
SEKRETERLİK MESLEK L.	451	---	5	2	1	13	---	7	---	---
AST. HAZ. VE AST. SINIF O.	3839	2	6	17	4	9	4	---	---	---
DiĞER MESLEK LİSELERİ	6111	151	146	87	49	86	3	20	---	---
MES. LİSESİ ÇIKIŞLILAR TOPLAMI	495126	1980	2779	920	917	10214	2558	1565	360	1537
GENEL TOPLAM	1355707	23322	18559	4348	5178	33432	4356	1805	514	1982

Not: Uygulamalı Sosyal Bilimler alanına Siyaset Bilimi, Hukuk ve eğitimler dahil değildir.

TABLO 4

1999 ÖSYS OKUL TÜRÜNE GÖRE BAZI ALANLARA BAŞVURAN-YERLEŞEN ADAY SAYILARI (LİSANS)

OKUL TÜRÜ	BAŞVURAN	MÜH.	UYG.SOS.BİL.	HUKUK	SİYASET BİL.	EĞİTİM	TEK.EĞT.	MES.EĞT.	DİN.KÜL.ÖĞR.	İLAHİYAT
LİSE ÇIKIŞILAR:										
LİSE (RESMİ VE GÜN. ÖĞR. Y.L)	757995	11646	9430	1540	1935	19656	396	25	---	---
LİSE (Y.DİL AĞIRLIKLIL PROĞ. UYG. L.)	28066	2453	1797	713	680	2546	69	---	---	---
ÖZEL LİSE	8221	536	550	106	121	241	2	---	---	---
ANADOLU LİSESİ	32774	4776	3029	1128	1140	1640	52	1	---	---
Y. DİL EĞİTİM YAPAN ÖZ. L.	20604	1878	2591	521	827	353	8	---	---	---
FEN LİSESİ	3112	950	168	1	1	70	10	---	---	---
ÖZEL FEN LİSESİ	2725	852	182	4	4	28	3	---	---	---
ASKERİ LİSE	864	27	20	10	---	2	---	---	---	---
AKŞAM LİSESİ	1184	1	---	---	---	1	---	---	---	---
ÖZEL AKŞAM LİSESİ	2272	2	27	3	2	9	---	---	---	---
AÇIKÖĞRETİM LİSESİ	21397	63	429	22	74	954	5	2	---	2
ÇOK PROGRAMLI LİSE	32603	103	101	25	19	494	64	34	---	---
ANADOLU GÜZEL SANAT. L.	871	---	12	---	---	1	---	---	---	---
LİSE ÇIKIŞILAR TOPLAMI	912688	23287	18336	4073	4803	25995	609	62	---	2
MESLEK LİSESİ ÇIKIŞILAR:										
ÖĞRETMEN LİSELERİ	13077	315	142	80	59	4251	9	---	---	---
İMAM HATİP LİSESİ	121455	165	181	54	97	274	32	9	669	1324
TİCARET MESLEK LİSELERİ	118959	13	280	14	28	65	91	213	---	---
TEKNİK LİSELER	22689	136	26	1	8	42	969	12	---	---
ENDÜSTRİ MESLEK LİSELERİ	189415	256	117	24	30	166	2629	31	---	---
KIZ MESLEK LİSELERİ	48969	2	217	6	5	404	135	1224	---	---
SAĞLIK MESLEK LİSELERİ	36219	31	29	21	29	117	8	5	---	---
OTELCİLİK VE TUR. MES. L.	6075	---	356	---	6	15	2	217	---	---
SEKRETERLİK MESLEK L.	494	---	---	---	---	3	---	23	---	---
AST. HAZ. VE AST. SINIF O.	3067	2	2	3	---	1	2	---	---	---
DİĞER MESLEK LİSELERİ	5258	46	37	9	8	13	16	15	---	---
MES. LİSESİ ÇIKIŞILAR TOPLAMI	565677	966	1387	212	270	5351	3893	1749	669	1324
GENEL TOPLAM	1478365	24253	19723	4285	5073	31346	4502	1811	669	1326

Not: Uygulamalı Sosyal Bilimler alanına Siyaset Bilimi, Hukuk ve eğitimler dahil değildir.

LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TOPLAM YERLEŞENLER İÇİNDEKİ PAYININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ,
% (AÇIKÖĞRETİM DAHİL)

Yıl	Mesleki ve Teknik Lise Çıkışlı Adaylardan	
	MYO'na Yerleşenlerin Sayısı	MYO'na Yerleşenler İçindeki Yüzdesi
1995	28.909	42,2
1996	32.784	41,3
1997	38.486	38,2
1998	32.922	37,2
1999	48.489	48,4

Görüldüğü gibi, mesleki ve teknik lise çıkışlı adaylardan meslek yüksekokullarına yerleşen öğrencilerin sayıları, 1999 yılında en yüksek değerine ulaşmış ve bir önceki yıla göre % 47,3 artış göstermiştir. Bu öğrencilerin, MYO'na yerleşen toplam öğrenci sayısı içindeki yüzdesi de 1999 yılında en yüksek değerine ulaşmış ve bir önceki yıla göre % 30,1 artış göstermiştir.

Mesleki ve teknik lise çıkışlı yeni mezun adaylardan 1998 ve 1999 yıllarında örgün öğretim ön lisans (meslek yüksekokulları) programlarına yerleşen öğrenci sayıları aşağıda gösterilmiştir:

Yıl	Ön Lisans	Lisans
1998	6.655	7.428
1999	13.428	10.294
Artış Yüzdesi	101,8	38,6

Eski mezunlar dahil, mesleki ve teknik lise çıkışlı adaylardan örgün öğretim ön lisans (meslek yüksekokulları) ve lisans programlarına yerleşen toplam öğrenci sayısının son beş yıldaki değişimi aşağıda gösterilmiştir:

Yıl	Sayı
1995	57.265
1996	63.647
1997	69.349
1998	65.121
1999	68.046

Teknik lise ve endüstri meslek lisesi çıkışlı öğrencilerden 1998 ve 1999 yıllarında teknik eğitim fakültelerine yerleştirilenlerin sayıları ile bu öğrencilerin teknik eğitim fakültelerine yerleşen toplam öğrenci sayıları içindeki payları aşağıda gösterilmiştir:

Yıl	Teknik Lise	End. Mes. Lisesi	Toplam	Pay (%)
1998	786	1.561	2.347	53,8
1999	969	2.629	3.598	79,9
Artış Yüzdesi	23,3	68,4	53,3	48,5

1998 ve 1999 yıllarında öğretmenlik programlarına yerleşen öğretmen lisesi çıkışlı öğrencilerin sayıları ve bu öğrencilerin öğretmenlik programlarını kazanan toplam öğrenci sayıları içindeki payları aşağıdaki gibidir:

Yıl	Öğretmen Lisesi Çıkışlı Adaylardan	
	Öğretmenlik Programlarına Yerleşenlerin Sayısı	Öğretmenlik Programlarına Yerleşenler İçindeki Payı (%)
1998	2.956	8,8
1999	4.251	13,6
Artış Yüzdesi	43,8	54,5

Öğretmen lisesi çıkışlı adaylardan *yeni mezun olanların* lisans programlarına yerleşme oranı 1998'de % 52,3 iken, 1999'da % 62,1'e yükselmiştir. Öğretmen liseleri, bu bakımdan fen liseleri (% 76) ve anadolu liselerinin (% 65,1) ardından üçüncü sıradadır.

1998 ve 1999 yıllarında ticaret meslek lisesi, kız meslek lisesi ve otelcilik ve turizm meslek lisesi çıkışlı adaylardan mesleki eğitim fakültelerine yerleşen öğrencilerin sayıları ile bu öğrencilerin bu fakülteleri kazanan toplam öğrenci sayıları içindeki payları aşağıda gösterilmiştir:

Yıl	Sayı	Pay (%)
1998	1.488	62,4
1999	1.654	91,3
Artış Yüzdesi	11,2	46,3

1998 ve 1999 yıllarında imam-hatip lisesi çıkışlı adaylardan bazı lisans programlarına yerleşen öğrencilerin sayıları aşağıda gösterilmiştir:

Yıl	Hukuk	Siyasal Bil.	Öğretmenlik	Din Kül. ve Ahlak Bil. Öğ.	İlahiyat
1998	232	277	3.285	322	1.420
1999	54	97	315	669	1.324

Açıkça görüldüğü gibi, yeni sınav sistemi ile mesleki ve teknik lise çıkışlı öğrencilerin yükseköğretime geçişte önlerinin tıkandığı yolundaki iddia doğru değildir. Başarılı öğrencilerin önü her programda açık olduğu gibi, kendi alanlarında devam eden öğrenciler büyük avantajlara sahiptirler.

1998 ve 1999 yıllarındaki sınavlara giren İletişim Meslek Lisesi kökenli toplam aday sayısı ile bunlardan iletişim fakültelerine ve diğer yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin sayıları aşağıda verilmiştir:

Sayı	1998	1999
Başvuran	361	532
İletişim Fakültelerine Yerleşen	6	7
Diğer Yükseköğretim Programlarına Yerleşen	128	237

Buradan açıkça görüldüğü gibi, yeni sınav sisteminin iletişim meslek liseleri mezunlarının önünü tıkadığı yolundaki iddialar tamamen gerçek dışıdır.

1998 yılında mesleki ve teknik lise kökenli 139.734 yeni mezunun yanında 355.392 eski mezunun, 1999'da ise 219.714 yeni mezunun yanında 345.963 eski mezunun sınava girdiği Tablo 1, 2, 3 ve 4'de görülmektedir. Mesleki ve teknik liselerin ana amacı, mezunlarına mesleki ve teknik beceriler kazandırmak suretiyle, onların en kısa yoldan iş hayatına atılarak üretken hale gelmelerini sağlamaktır. Nitekim, ODTÜ Ekonomi Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Aysıt Tansel'in bu konuyla ilgili çalışmasında*, mesleki ve teknik lise mezunlarının iş bulma oranlarının genel lise mezunlarına kıyasla çok daha yüksek olmasının yanında, mesleki ve teknik ortaöğretimin kişisel getirisinin de genel lise eğitimine göre çok daha yüksek olduğu açıkça ortaya konmuştur.

Hal böyle iken, mesleki ve teknik lise mezunlarının, akademik eğitimlerindeki eksikliklerini giderebilmek ümidiyle dershanelere yönlendirildikleri, yukarıda verilen sayılardan açıkça görülmektedir. Bu, hem öğrenciler, hem de ülke açısından boşa giden bir yatırım ve büyük bir israftır.

1998 ve 1999 yıllarında mesleki ve teknik lise çıkışlı son sınıf öğrencilerinden bazı lisans programlarına yerleşenlerin sayıları Tablo 5 ve Tablo 6'da gösterilmiştir. Bu tabloların özeti aşağıda gösterilmiştir:

	1998	1999
Başvuran Yeni Mezun Sayısı	139.734	219.714

Yerleşen Öğrenci Sayıları

Mühendislik	606	648
Uygulamalı Sosyal Bilimler	667	707
Hukuk	318	121
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	216	155
Öğretmenlik	2.900	3.522
Teknik Eğitim	746	1.108
Mesleki Eğitim	316	667
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	10	603
İlahiyat	42	1.134

1999 yılında, teknik lise çıkışlı adaylardan 136'sı, endüstri ve meslek lisesi çıkışlı adaylardan ise 256'sı mühendislik programlarına yerleşmiştir. Bu sayılar, 1998'de sırası ile, 345 ve 658 idi. Teknik lise çıkışlı olup da 1998'de kendi alanında bir mühendislik programına yerleşen aday sayısı ise sadece 110 idi. 1998'de bu iki tür lise çıkışlı toplam aday sayısı 194.386 olduğuna göre, bunlardan mühendislik programlarına yerleşenlerin oranı ancak % 0,5 idi. Bu yıl ise bu oran % 0,2'dir. **Son derece düşük bu oranlar üzerinde spekülasyon yapmanın hiçbir anlamı yoktur.**

* Tansel, A., *General Versus Vocational High Schools and Labour Market Outcomes in Turkey*, Ankara, 1999 (e-mail adresi: atansel@metu.edu.tr).

TABLO 5

1998 ÖSYS OKUL TÜRÜNE GÖRE BAZI ALANLARA BAŞVURAN-YERLEŞEN ADAY SAYILARI (LİSANS) (SON SINIF DÜZEYİNDE)

OKUL TÜRÜ	BAŞVURAN	MÜH.	UYG.SOS.BİL.	HUKUK	SİYASET BİL.	EĞİTİM	TEK.EĞT.	MES.EĞT.	DİN.KÜL.ÖĞR.	İLAHİYAT
LİSE ÇIKIŞLILAR										
LİSE	227810	5741	3678	1081	1206	5340	383	41	16	62
ÖZEL LİSE	3227	294	230	32	64	71	6	---	---	5
ANADOLU LİSESİ	12398	2242	1203	383	380	565	41	4	---	4
Y. DİL EĞİTİM YAPAN ÖZ. L.	10461	1318	1619	229	381	241	25	3	---	4
FEN LİSESİ	848	250	9	1	---	17	4	---	---	---
ÖZEL FEN LİSESİ	1397	545	18	1	1	9	---	---	---	---
ASKERİ LİSE	202	8	---	---	---	---	---	---	---	---
AKŞAM LİSESİ	146	---	---	---	---	---	---	---	---	---
ÖZEL AKŞAM LİSESİ	394	1	5	---	---	1	---	---	---	---
AÇIKÖĞRETİM LİSESİ	9351	15	46	25	19	79	2	---	3	18
ÇOK PROGRAMLI LİSE	14719	60	67	28	16	126	13	14	3	7
ANADOLU GÜZEL SANAT. L.	386	---	11	---	3	5	---	---	---	---
LİSE ÇIKIŞLILAR TOPLAMI	281339	10474	6886	1780	2070	6454	474	62	---	100
MESLEK LİSESİ ÇIKIŞLILAR										
ÖĞRETMEN LİSELERİ	4716	100	37	97	27	1959	21	---	---	1
İMAM HATİP LİSESİ	4096	9	33	8	16	63	2	---	5	21
TİCARET MESLEK LİSELERİ	35844	24	244	34	39	214	1	48	1	2
TEKNİK LİSELER	6923	176	54	17	14	79	354	4	1	---
ENDÜSTRİ MESLEK LİSELERİ	58039	174	69	7	28	84	337	3	---	5
KIZ MESLEK LİSELERİ	17055	10	42	9	15	119	21	219	3	5
SAĞLIK MESLEK LİSELERİ	9253	30	48	78	44	298	4	2	---	8
OTELCİLİK VE TUR. MES. L.	1862	---	48	7	7	39	---	29	---	---
SEKRETERLİK MESLEK L.	229	---	2	1	1	7	---	1	---	---
AST. HAZ. VE AST. SINIF O.	18	---	---	---	---	---	4	---	---	---
DİĞER MESLEK LİSELERİ	1699	83	90	60	25	38	1	10	---	---
MES. LİSESİ ÇIKIŞLILAR TOPLAMI	139734	606	667	318	216	2900	745	316	10	42
GENEL TOPLAM	421073	11080	7553	2098	2286	9354	1219	378	10	142

Not: Uygulamalı Sosyal Bilimler alanına Siyaset Bilimi, Hukuk ve eğitimler dahil değildir.

TABLO 6

1999 ÖSYS OKUL TÜRÜNE GÖRE BAZI ALANLARA BAŞVURAN - YERLEŞEN ADAY SAYILARI (LİSANS) (SON SINIF DÜZEYİNDE)

OKUL TÜRÜ	BAŞVURAN	MÜH.	UYG.SOS.BİL.	HUKUK	SİYASET BİL.	EĞİTİM	TEK.EĞT.	MES.EĞT.	DİN.KÜL.ÖGR.	İLAHİYAT
LİSE ÇIKIŞILAR:										
LİSE (RESMİ VE GÜN. ÖGR. Y.L)	218670	3502	2668	639	739	4325	97	9	---	---
LİSE (Y.DİL AĞIRLIKLIL PROG. UYG. L.)	27926	2450	1798	715	679	2541	69	---	---	---
ÖZEL LİSE	3639	312	339	84	88	122	2	---	---	---
ANADOLU LİSESİ	20335	3668	2225	991	1000	1124	35	---	---	---
Y. DİL EĞİTİM YAPAN ÖZ. L.	11111	1372	1857	427	691	233	7	---	---	---
FEN LİSESİ	2319	832	147	---	---	43	10	---	---	---
ÖZEL FEN LİSESİ	1469	602	126	1	2	12	2	---	---	---
ASKERİ LİSE	183	11	---	---	---	---	---	---	---	---
AKŞAM LİSESİ	44	---	---	---	---	---	---	---	---	---
ÖZEL AKŞAM LİSESİ	1269	4	18	4	1	5	---	---	---	---
AÇIKÖĞRETİM LİSESİ	14318	66	367	45	81	880	5	1	---	2
ÇOK PROGRAMLI LİSE	17354	41	46	11	10	183	14	10	---	---
ANADOLU GÜZEL SANAT. L.	603	---	11	---	---	1	---	---	---	---
LİSE ÇIKIŞILAR TOPLAMI	319240	12860	9602	2917	3291	9469	241	20	---	2
MESLEK LİSESİ ÇIKIŞILAR:										
ÖĞRETMEN LİSELERİ	5951	212	92	66	40	2988	7	---	---	---
İMAM HATİP LİSESİ	68991	130	129	33	67	233	18	7	603	1134
TİCARET MESLEK LİSELERİ	39768	4	127	7	15	49	42	59	---	---
TEKNİK LİSELER	8720	75	6	---	1	24	431	5	---	---
ENDÜSTRİ MESLEK LİSELERİ	63659	84	29	2	6	42	533	15	---	---
KIZ MESLEK LİSELERİ	18570	2	96	2	3	86	65	353	---	---
SAĞLIK MESLEK LİSELERİ	9343	14	14	9	13	80	2	1	---	---
OTELCİLİK VE TUR. MES. L.	2999	---	194	---	3	11	1	108	---	---
SEKRETERLİK MESLEK L.	205	---	---	---	---	3	---	16	---	---
AST. HAZ. VE AST. SINIF O.	6	---	---	---	---	---	---	---	---	---
DİĞER MESLEK LİSELERİ	1502	27	20	2	7	6	9	3	---	---
MES. LİSESİ ÇIKIŞILAR TOPLAMI	219714	548	707	121	155	3522	1108	567	603	1134
GENEL TOPLAM	538954	13408	10309	3038	3446	12991	1349	587	603	1136

Not: Uygulamalı Sosyal Bilimler alanına Siyaset Bilimi, Hukuk ve eğitimler dahil değildir.

Öte yandan, teknik lise ve endüstri meslek lisesi çıkışlı *yeni mezun* adaylardan mühendislik programlarına yerleşenlerin sayısı 1998'de 350 iken, bu sayı 1999'da 159'a düşmüştür. Buna karşılık, bu liselerin yeni mezunlarından teknik eğitim fakültelerine yerleşenlerin sayısı 1998'de 691 iken, bu sayı 1999'da 964'e yükselmiştir. Başka bir deyişle, 1998'den 1999'a mühendislik programlarına yerleşenlerin sayısındaki azalma 191 iken, teknik eğitim fakültelerine yerleşenlerin sayısındaki artış 273'tür. Birçok mühendislik mezununun öğretmenliğe başvurduğu, buna karşılık teknik eğitim fakültelerinin mezunlarının nerede ise tamamının öğretmen olarak işlerinin hazır olduğu göz önüne alındığında, *teknik liselerle endüstri meslek liselerinin yeni mezunlarının yeni sınav sisteminden dolayı mağdur değil, tersine avantajlı oldukları açıkça görülmektedir.*

Mesleki ve teknik lise mezunlarının 1999'a gelene kadar ne ölçüde yanlış bilgilendirilerek, dershanelere yönlendirildiklerine ilişkin iki önemli göstergelyi ayrıca belirtmekte yarar vardır.

Bu göstergelerden birincisi, 1999'da 288 teknik liseden, **ÖSS-SAY** puanına göre lise ortalaması 120'den yüksek olan teknik lise sayısının sadece 42 olduğudur. Başka bir deyişle, 288 teknik liseden sadece 42'sinin ortalama öğrencisi **ÖSS**'de 120'nin üzerinde puan alarak lisans programlarına aday olmaya hak kazanabilmektedir. Aslında, lisans programlarına yerleşme 135 puandan itibaren başlamaktadır. 1999 yılında lise ortalaması 135'in üzerinde olan teknik lise sayısı ise sadece 4'tür.

İkinci önemli gösterge ise şudur: 1998'de 4.834 lisenin mezunları sınava girmiş ve bunlardan 1.093'ünün birincisi herhangi bir yükseköğretim programına yerleşmemiştir. Sınavı kazanamayan 1.093 lise birincisinin 822'si, mesleki ve teknik lisedendir. 1999 yılında ise 5.845 lisenin mezunları sınava girmiş ve bunlardan 1.311'inin birincisi herhangi bir yükseköğretim programına yerleşmemiştir. Sınav kazanamayan 1.311 lise birincisinin 993'ü, ise mesleki ve teknik lisedendir.

Alan puanı ve ek puan uygulanması suretiyle, mesleki ve teknik lise mezunlarının yükseköğretime geçişte dershanelere mahkum edilmelerinin büyük ölçüde ortadan kaldırıldığı açıktır. Bu husus, ebeveynler ve öğrenciler tarafından zaman içinde iyice anlaşıldığında, mesleki ve teknik ortaöğretim ülkemizde gerçekten rayına oturmuş olacaktır. Eğer bu yeni düzenleme yapılmamış olsaydı, mesleki ve teknik lise mezunu gençlerimiz dershanelerde mesleki ve teknik becerilerini kaybetmeye devam edeceklerdi.

4.3 Fen Liseleri

Devlet fen liselerinin son sınıfındaki öğrenci sayısının yıllara göre değişimi aşağıda verilmiştir. Buradan görüldüğü gibi, yeni sistemdeki *Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP)* uygulamasıyla fen liselerinin son sınıfından başka liselere nakiller büyük ölçüde önlenmiş ve fen lisesi çıkışlı yeni mezunların 1998'de % 64 olan lisans programlarına yerleşme oranları 1999'da % 76'ya yükselmiştir.

Yıl	Sayı
1989	422
1990	526
1991	483
1992	720
1993	748
1994	1.088
1995	1.079
1996	1.138
1997	848
1998	848
1999	2.319

5. SONUÇ

İlk defa bu yıl uygulanmasına ve aleyhinde haksız şekilde yoğun bir kampanya yürütülmesine rağmen, yeni sınav sistemiyle sağlanan önemli gelişmeler şunlardır:

- Yeni mezunların yerleşme oranlarının önemli ölçüde artması, ortaöğretimdeki başarının öneminin giderek daha iyi anlaşılacağına ilk belirtisidir.
- Mesleki ve teknik lise çıkışlı adayların meslek yüksekokullarına girişlerinde çok önemli bir artış meydana gelmiştir. Bu artışın önümüzdeki yıllarda giderek güçlenmesi beklenmektedir.
- Ortaöğretimle yükseköğretim arasındaki kopukluğun önemli ölçüde giderilebileceğinin ilk işaretleri ortaya çıkmıştır.
- Ülkemizin en yetenekli kümesini oluşturan fen lisesi öğrencilerinin son sınıfta başka liselere nakilleri esas olarak durmuştur.
- Öğretmenlik programlarına giren öğrencilerin hem kalitesi yükselmiş, hem de ortaöğretimde bu programlar için eğitilen öğrencilerin yerleşme oranları artmıştır.
- Tüm bu gelişmeler, teknoloji geliştirilmesi bakımından önemli olan üst düzey insan gücü (fen lisesi mezunları) ile teknolojinin kullanımında kritik önem taşıyan ara insan gücü (mesleki ve teknik lise çıkışlı meslek yüksekokulu mezunları) profiline ve eğitimde kaynakların verimli kullanımına çok olumlu katkılar getirecektir.

EK - 1

BÜYÜK SINAV (*THE BIG TEST*)
(*Newsweek* Dergisi'nin 6 Eylül 1999 tarihli sayısından tercüme)

BÜYÜK SINAV

Eğitim reformu, artık tüm dünyada ekonomik başarının vazgeçilmez bir parçası olarak görülüyor. Güzel, ama çocukları unutmayın.

Michael Elliott (Newsweek Dergisi, 6 Eylül 1999, Sayfa: 54-55)

Bir ülkenin ekonomik zenginliği, insan sermayesinin birikimine sıkıca bağlıdır; insan sermayesini işe o ülkedeki eğitim sisteminin kalitesi belirler. Bu düşünce, küresel bir inanış haline gelmiştir. Bu nedenle, gerek zengin gerekse fakir ülkelerde, Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) banliyölerinden kalabalık Asya şehirlerine ve Latin Amerika'nın balta girmemiş ormanlık bölgelerine kadar okullar, sessizce ekonomik politikanın bir uzantısı haline gelmiştir. Ancak, daha sonraki sayfalardaki yazılardan da anlaşılacağı gibi, uygulamada bunun ne anlama geldiği, tüm dünyada farklılıklar göstermektedir.

Geçmişteki eğitim başarıları tüm batı dünyasınca gıpta edilen Asya'da, reform hareketi, temel ilkeleri sorgulamaya başlamıştır. Asyalı reformcular, belki de son iki kuşağın yanlış işler yaptığını; eğitimcilerin düzen, disiplin ve temel tekniklerde uzmanlaşmaya önem verirken, insanların belirli kalıplar dışında düşünme alışkanlıklarının, yani "yaratıcılık" özelliklerinin geliştirilmesini gözardı ettiklerini düşünmeye başlamışlardır. ABD'deki akım ise bunun tam tersidir. Oradaki eğitim reformu, Amerikan okullarındaki karışıklıkla, çocukların yetişkin yaşamlarında karşılaşacakları zorluklarla başedebilecek şekilde yetiştirilip yetiştirilmediğini sorgulamaktadır. Bunun sonucunda, dünyanın birçok yerinde farkedilmeyen büyük bir değişiklik ABD'yi baştan başa etkilemektedir. Bu, çocukların bilgisinin, bütün bir yıl boyunca sistematik olarak sınanmasıdır.

Bütün bunlar kendi içinde iyi olmakla beraber, okulları ekonomik politikanın öğeleri haline indirgemenin riskleri yok değildir. Açıkçası, böyle bir görüş, çocukları sosyal değişimin en ön sırasına koyarak, yeterince olgun olmayan bu gençlerden birçok talep ve beklentilerde bulunmaktadır. Geçen hafta, İngiliz gazeteleri, sınavların ilk gününde aşırı stres nedeniyle tutulup hiçbir şey yapamayan yetenekli bir öğrencinin, kendini çok katlı bir otoparktan aşağı atarak intiharını yazmıştır. *The Times of London*, okul müdürünün, "Belki de okullar ve aileler, bu gibi çocukların karşı karşıya kaldıkları problemleri daha ciddi ele almalı" dediğini bildirmiştir.

Bu gibi akılcı sözler sadece okullar ve ebeveynler için geçerli değildir. Uluslararası medya, küreselleşmenin temelde ticaret ve kültürün bir fonksiyonu olduğunu düşünme eğilimindedir. Ancak, ülkeler ve insanlar, sağlık, yaşlılara bakım ve şimdi de eğitim gibi konulardaki deneyimlerini giderek artan oranlarda paylaşmaktadırlar. *Newsweek International* olarak biz, küreselleşmenin bu genişletilmiş tanımının giderek daha da önemli hale geleceğine inanıyoruz. Okullardaki sınavlar üzerine ilerideki sayfalarda okuyacağınız yazılar, bu inanişe olan bağlılığımızın bir işaretidir.

DÜŞÜNMEYİ ÖĞRENMEK

Asyalılar, öğrencilerini Bilgi Çağı'na hazırlama çabası içindeler. Yaratıcılık öğretilir mi?

Dorinda Elliott (Newsweek Dergisi, 6 Eylül 1999, Sayfa: 56-59)

Her yıl, pirinç fideleri Tayvan'ın ışıldayan pirinç tarlalarında ortaya çıkmaya başladığında, öğrenciler üniversiteye giriş sınavları için son hazırlıklarını yaparlar ve korku hikayeleri başlar. Bazen, kent içindeki beton bir köprünün altında, kirli ırmak suları içerisinde yüzen cansız bir beden bulunur. Ya da Taipei'nin kenar mahallelerindeki taş evlerde yaşayan ebeveynler, "bu sınavı başaramayacağım" yazan bir intihar notu ile karşılaşmış mutfağa koştuklarında, çocuklarını gazdan zehirlenmiş olarak bulabilirler. Bazen de, ebeveynler bu trajediye neyin neden olduğunu anlayamazlar. 6 Mayıs'ta, Taipei'deki Minglun Lisesi öğrencilerinden Li Ying-chia, yüksek bir binadan ölüme atladı. Aslında kendine güveni olan ve mutlu bir öğrenci olan Li, arkasında bir intihar notu bırakmadı. Hiç kimsenin, onun yaşamına neden son verdiğini bilmemesine karşın, okul yetkilileri Li'nin deneme sınavlarında başarısız notlar aldığını söylediler. İntiharlar, neredeyse Tayvan'ın geleneksel bahar ayınının bir parçası haline gelmeye başladı.

Hoş olmayan bu törenler, bölge okullarındaki eğitim sisteminin çöküşüne neden olan sorunu açıkça ortaya koyuyor. Ne olmuştu? Asyalılar, her zaman çocuklarına çok iyi eğitim vermeleri ile gurur duymuşlardır. Asyalılar, kararlı ebeveynlerinin zorlamaları nedeniyle dünya çapındaki Fen ve Matematik yarışmalarında en yüksek notları almaktadırlar. Ancak, Tokyo'dan Taipei ve Singapur'a kadar uzanan alandaki hükümetler, çocuklarının çok sayıdaki sınav ve aşırı stress nedeniyle, düşünme ve yaratıcılığı ön planda tutan bilgi çağına yeterince hazırlıklı olmadıklarını anlamaya başladılar. Reform yanlısı eğitimciler de benzer şikayetlerde bulunmaktadırlar. Koreli bir öğrenciden yaratıcı bir makale yazması, veya Japon bir öğrenciden şaşırtıcı, zor bir soru sorması ve hatta Hong Kong'lu bir öğrenciden sadece bir soru sorması istendiğinde, büyük bir olasılıkla yazılı metne bakmadan yapamazlar.

Singapurlu tecrübeli bir bürokrat olan Kishore Mahbubani, ki kendisi halen ABD Büyükelçisidir, iki yıl önceki bir konferansta şu zor soruyu sormuştur: "Asyalılar düşünebiliyor mu?" Bu, kendinden şüphe etmenin bir işaretiydi. Yıllar boyunca Singapurlu liderler, okullardaki ve işyerlerindeki düzen ve disipline dayalı Asya değerlerinin, Batı anlayışlı özgürlüklerden daha üstün olduğunu söylemişlerdir. Ancak bu yaklaşım, tüm Asya'da, kendileri yerine patronlarının düşünmesine izin veren, itaatkar işçilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Hükümetler, üretim hatlarına, gözcü gökdelenlere ve hatta okul binalarına yatırım yapmışlardır. Ancak, öğretim yöntemleri ve öğretmen yetiştirme gibi önemli konular gözardı edilmiştir. Sonuç: Asyadaki okullar o kadar ihmal edilmiştir ki, birçok ülkede çocuklar son derece kalabalık, patlamaya hazır sınıflarda sadece yarım gün eğitim görmektedirler. Asyalı öğrenciler, sıkıcı cevapları ezberlemekten, düşünmeyi öğrenmeye zaman ayıramamaktadır. Düşünme, Asyadaki birçok sınıfta ikinci planda kalmaktadır.

Birçok Asya hükümeti, bu sorunların temel nedeninin sınavlar olduğu sonucuna varmıştır. Tayvan'da demokrasinin gelmesi, kamuoyunda eski moda otoriter okullar üzerindeki tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Hükümet, öğrenciler için bir ızdırap

kaynağı olan üniversite sınav sistemini 2002 yılında kaldırmayı planlamaktadır. Üniversite giriş sınavı, yıllardır Tayvanlı gençlerin kaderini belirleyen tek faktör olmuştur. Öğrenciler, iki yıl boyunca akşam okullarına da devam ederek sınava hazırlanırlardı. Ancak, okuldaki iyi davranışları veya çok çalışmaları, sınavda başarısız olmaları durumunda hiçbir şey ifade etmezdi. 19 yaşındaki James Kwan, geçen yıl üniversiteye giriş sınavında başarısız olunca kendinden utandığını ifade etmiştir. Basketbol oynamayı bırakarak tüm zamanını sınava yeniden hazırlanmak için ayıran James, ikinci denemede başarılı oldu. “Gerçekten benim için zor bir dönemdi” diyor James. Önümüzdeki yıllarda üniversiteye girişte, Amerika Birleşik Devletleri’nde öğrencinin bilgiyi analiz etme becerisini belirlemek amacıyla verilen SAT sınavına benzer yapıda yapılması düşünülen belirli alanlardaki yetenek sınavları sonuçlarının yanı sıra, öğretmenlerin tavsiye mektupları da göz önüne alınacaktır.

Tüm bu reformlar, akla yeni sorular getirmektedir. Bazı Tayvanlı ebeveynler, tek sınav sisteminin iptali halinde sistemin adil olma özelliğini kaybedeceği konusunda endişe duymaktadır. Bazı okullar, aileler ve öğretmenlerden oluşan komiteler kurarak tavsiye mektuplarının kontrol edilmesi yoluyla herhangi bir suistimali önlemeyi amaçlamaktadır. Taipei Şehri Ebeveynler Birliği başkanı Lai Hsiu-chi, kayırma ve ayrımcılık sorunları üzerinde kesinlikle durduklarını ifade ediyor ve şunları ekliyor: “Tayvan’da çalışan sınıfa mensup insanlar birbirlerinin haklarına gün geçtikçe daha fazla saygı gösteriyorlar. Sesleri daha fazla yükselmeye başlayan bu grubun bunu etkin olarak kullanacağına inanıyorum.”

Güney Kore de, katı üniversite giriş sınavını 2002 yılında kaldırmaya karar vermiştir. Ancak, feodalizmin gelenekleriyle örülmüş eski sistemler kolay kolay ölmemektedir. Demokrasinin Kore’ye gelmesine karşın, hiyerarşik yapı hala yürürlüktedir ve gelecek vadeden iyi bir kariyer elde etmenin tek yolu, üniversite diplomasıdır. Koreli veliler, hala *chonji* (içi para dolu beyaz zarflar) kullanarak öğretmenlere rüşvet teklif etmektedir. Okullarda demokrasinin yerleşmesi için savaş veren ve yenileşme yanlısı olan Öğretmenler Sendikası’nın tüzel kişiliği, yasal olarak son zamanlarda tanınmıştır. Sendika liderlerinin rüşvete karşı yürütmüş oldukları kampanya sonucunda, rüşvet sorunu da giderek ortadan kalkmaktadır. Ancak aileler, standart bir sınav olmaması durumunda, zengin veya torpilli ailelerin çocuklarının üniversiteye girişte daha şanslı olacaklarından kaygı duymaktadırlar. Kore Eğitim Araştırma Enstitüsü araştırmacılarından Im Youn-kee, “yeni üniversite giriş sınav sisteminin doğru biçimde uygulanmaması durumunda, ortaöğretim kurumlarının yozlaşması sorunu gündeme gelecektir” demektedir.

Eğitimle ilgili olarak kağıt üzerinde yapılan yenilikler, şüphesiz bir gecede hayata geçirilememektedir. Eğitimi daha canlı yapabilmek için alınan bir dizi tasarıya karşın, Güney Kore sınıflarındaki otoriter yaklaşım hala sürmektedir. Geçen yıl bir ortaokul öğretmeni, dövdüğü öğrencinin arkadaşları tarafından çağırılan yetkililerce gözaltına alınmıştır. Bir bölge eğitim yetkilisi tarafından koyulan yeni kurallara göre, dövmek için 60 cm’den uzun sopalar kullanılmayacak, yalnızca kimsenin görmediğinden emin olunan durumlarda fiziksel cezalandırmaya başvurulacak ve öğrencilerin yalnızca “emin” görülen yerlerine vurulacaktı. Sınavda başarılı olabilmek için dersanelere giden veya özel ders alan Koreli öğrencilerin çoğu, günde yalnızca 4 saat kadar uyuyabilmektedir.

Bilgisayarlar, bazı ülkelerde çağdaş eğitime geçişin kısa yolu olarak kabul edilmektedir. Malezya, tüm okulları bilgisayar ve İnternet ağlarıyla donatmak için Çağdaş Okullar Programı adı altında bir girişim başlatmıştır. Malezyalı bir avukat, "işin donanım kısmını halletmek kolay; zor olan kısmı yazılım, yani insanları düşündürmek" diyerek, Hukuk fakültesinden yeni mezun olanların global düşünebilmeye ilişkin en ufak görüşleri olmadığından yakınıyor.

Malezya, dogmatik öğretimden uzaklaşarak öğrencileri, kendi öğrenme hızlarına göre öğrenme özgürlüğüne kavuşturacak yeni bir anlayışın gerekliliğini anlamıştır. Eğitime ilişkin reform çalışmalarının şekillendirilmesine katkıda bulunan iş adamı K.J. John, şunlar söylemektedir: "Gelecekte öğrenciler yemeğe tatlıyla başlayabilecek ve kimse buna hayır demeyecektir. Eski paradigmanın bir işlevi kalmamıştır." Ancak tutucu ebeveynler, yeni özgürlük ve teknoloji anlayışının, çocuklarını İnternetteki pornografi gibi tehlikelerle karşı karşıya bırakacağından kaygı duymaktadırlar. Eğitim Bakanı Najib Razak, *Newsweek* dergisine verdiği demeçte, "Bir devrim gündeme geldiğinde, tüm toplumların değişimden korktuğunu" dile getirmekte ve şunları eklemektedir: "Ancak, fazla seçeneğimiz yok. Yaratıcı insanları üretebilecek bir eğitim sistemine sahip olmadığımız zaman kaybederiz."

Hong Kong, hala yetersiz olan okullarını geliştirebilecek bir planı uygulamaya koyabilmek için çaba göstermektedir. Derslik ve öğretmen yetersizliği nedeniyle, genellikle 12 yaşın altındaki çocuklar ancak yarım gün eğitim alabilmektedir. Hükümet, bilgisayarlara yatırım yapmayı ve geçti-kaldı ölçütlerine dayalı üniversiteye giriş sınavını kaldırmayı planlamaktadır. Ancak, okullar kendilerini, Hong Kong'un sömürge sonrası bir Çin kenti olarak verdiği kimlik arayışı mücadelesi içinde bulmuşlardır. Devlet Başkanı Tung Chee-hwa ve resmi yetkililer, vatanperver bir tutumla, Hong Kong'taki okullarda daha fazla Çin dili ve kültürü derslerine gereksinim duyulduğunu belirtmişlerdir. Geçen yıla kadar okullarda yarım yamalak bir İngilizce-Çince karışımı öğretilmekteydi. Tung, öğretim dilini tekrar Çinceye çevirdi. Fakat birçok öğretmen, bunun yerine, Hong Kong'un Singapur gibi rakipleriyle boy ölçüştürmesi için, ülkede daha fazla İngilizce öğretmeni çalıştırması gerektiğini tartışmaktadır.

Asya okullarındaki tembellikten dolayı Konfüçyus'u suçlamak hiçte zor değildir. Milattan önce 4. yüzyılda, Çinli filozof bir keresinde şöyle demişti: "Ben iletirim, fakat yaratmam." Ona göre eğitimin amacı yeni şeyler üretmek yerine daha önceki Altın Çağ'da geliştirilmiş olan fikirleri mükemmelleştirmektir. O yıllarda evrenin doğal düzeni hiyerarşiye dayanmaktaydı: Oğullar babalarına saygı duyarlar, öğrenciler öğretmenlerinin söylediklerine riayet ederler ve halk, iyiliksever ve otoriter imparatoruna boyun eğdi. Törelere yaşama hakimdi, ezbercilik ve sınavları geçme yeteneği, hayatta başarılı olmak için yeterliydi.

Asya'da yaşayan elit toplum, modern dünyada başarıya ulaşabilmek için ezberciliğin ötesinde birşeyler yapılması gerektiğini her zaman biliyordu. Bu nedenle, kendi çocuklarını Batı'daki okullara göndermişlerdir. 1980'ler boyunca ve 1990'ların büyük bir bölümünde Asya'daki değişim öylesine büyüktü ki, hiç kimse gelecek için hazırlanma gerekliliğini aklından bile geçirmiyordu. İleriyi görememe, herhalde en çok Japon öğrencilerin mağduriyetine sebep olmuştur. Asyadaki çöküşün ardından, umutların tükenmesi, ezbercilik ve sınavda başarılı olma baskısı sonucunda, okullardaki devamsızlık ve şiddet kullanma oranı artış göstermektedir.

Japonya'nın katı bürokrasisinden Kore *chaebol*'inin hiyerarşisine kadar birçok sosyal alanda değişiklik yapmadan, eğitim reformları bu gibi problemleri çözemeyecektir. Asya ekonomileri tekrar toparlanırken, hükümetler bazı zor kararları almak zorunda kalacaklardır. Hükümetler, sosyal kurumlarda revizyona gitmeden pek kaliteli olmayan malları üreterek işlerine bir süre daha devam edebilirler. Ancak, Asyalılar çağdaşlaşmanın yazılımı üzerine odaklaşıp, işe okullardan başarlarsa, her zaman için bildikleri "elbette Asyalılar düşünebilir" gerçeğini yeniden keşfedecekler ve Tayvan'da bahar, yeni pirinç hasatından daha dramatik bir şey getirmeyecektir.

DADIYA VEDA MI EDİYORUZ?

Singapur, çocuklara bağımsız fakat asi olmayan şekilde düşünmeyi öğretiyor.

Dorinda Elliott (Newsweek Dergisi, 6 Eylül 1999, Sayfa: 59-61)

Crescent kız okulunda, sarı gömlekleri ve lacivert etekleriyle düzgün giyimli gençler, kantindeki sanal kafede bilgisayar terminallerinin başında oturuyorlar. Yepyeni bir fen bilgisi laboratuvarında ise kızlar diğer bilgisayar terminalleri başında toplanmış, kalp-damar sistemini inceliyorlar. Etrafta öğretmen görebilmek zor. Öğretmen, sınıfın önünde hiç kıpırdamadan duran eski öğretmenlerin aksine, bir bilgisayar ekranından diğerine dolaşarak öğrencilere önerilerde bulunuyor. Crescent'in enformasyon teknolojisi bölüm başkanı Cheryl Ng, "Öğrencilerin başında durmayı en aza indirmiş bir yaklaşıma destek veriyoruz" diyor. Öğrencilerden 14 yaşındaki Amanda Bae, "Bu yaklaşım eskisinden daha eğlenceli çünkü, öğrenmeyi kendi hızımıza göre ayarlayabiliyoruz" derken diğer arkadaşları da ona katılıyorlar.

Bu bir devrimin başlangıcı. Son zamanlara kadar Singapur, gerek halkı yönetmekte, gerekse çocukları eğitmekte, Konfüçyus'un disiplin odaklı yaklaşımını benimsemişti. Hükümet, bir dadı gibi davranarak, kimlerin çocuk sahibi olması gerektiğinden tuvalette sifonun hangi sıklıkla çekilmesi gerektiğine kadar her konuda öğütler verirdi. Tartışma ortamı hemen hemen hiç yoktu. Ancak, iki yıl önce Singapurlu yöneticiler, ileride kendilerini bekleyen krizi gördüler: Singapurlular ileri teknoloji mallarını verimli bir şekilde üretebiliyor ancak, yeni teknolojilerin nasıl üretilebileceğini çok az kişi düşünebiliyordu. Kıdemli bakanlardan Lee Kuan Yew, yaratıcılıktan yoksun olmanın, ülkenin Bilgi Çağı'na katılımını engelleyeceğinden kaygı duydu. Bu amaçla başlatmış olduğu reform programında tüm okullara daha yaratıcı olmaları için hemen harekete geçmeleri gerektiğini bildirdi.

Başkaldırıya karşı hoşgörüsüzlüğü ile tanınan bir hükümetin insanlara özgür davranmalarını söylemesi, komik bir ikileme neden olmaktadır. Yaratıcılığın nasıl öğretileceğine yönelik direktifleri içeren kalın dosyaların yardımıyla, ilgililerin önem verdikleri konular şunlardır: takım çalışması, beyin fırtınası ve problem çözme, tek doğru cevap arama düşüncesinden uzaklaşma. Yukarıdan aşağıya doğru hiyerarşik yaklaşım yok olmak üzeredir. Başbakan Goh Chok Tong, 1997 yılında yapılan Düşünce Konferansı'nda şu görüşleri dile getirmiştir: "Sadece yöneticilerin düşünüp, geri kalanların söylenenleri yapması gerektiği fikrinden uzaklaşmak zorundayız." Hükümet, çocuklara bağımsız fakat asi olmayan şekilde düşünmeyi öğretmeyi amaçlamaktadır. Bazıları için bu tartışmalı bir tekliftir. Önde gelen iş adamlarından biri bununla ilgili olarak şu yorumu yapmaktadır: "İnsanlara kendileri için düşünmeyi öğrettiğinizde, sizin istediğiniz yönde düşünmeyeceklerdir."

Bunlar bir gecede olacak işler değildir. Singapurlu öğrenciler hala stres altındalar. Eğitim sistemi, parlak öğrencileri 12 yaşından itibaren diğerlerinden ayırarak onlara daha iyi imkanlar sunmakta ve öğrenciler bu ağır yükte boğuşmak zorunda kalmaktadırlar. Öğrencilerin çantası o kadar ağırdı ki, hükümet birkaç yıl önce bu yükü hafifletmek için bir komisyon oluşturulmasını gündeme getirmiştir. Önerilerden biri, daha az kalem taşıyan şekildedir. Eğitimciler, ABD'de uygulanan ve bilgiden çok analiz becerisini ölçen SAT sınavına benzer sınavlar oluşturmayı

planlamaktadırlar. 1992 yılından itibaren her ortaöğretim öğrencisi başına düşen eğitim harcaması % 30'un üzerinde artarak 3.000 dolara yükselmiştir. Hükümet bilgisayarlara 1,2 milyar dolar yatırım yapmaktadır. 2002 yılı itibarıyla, tüm sınıflarda her iki öğrenciye bir bilgisayar düşecektir.

Bu işin kolay tarafı. Eğitim Bakanı Teo Chee Hean, "Bilgi teknolojisini yaygınlaştırmada iyiyiz. Ancak, teknolojiyle fırsatları nasıl örtüştüreceğiz?" demektedir. Eğitimciler ve yatırımcılar, öğrencilerin işyükünü % 30 azaltacak bir plan yaptılar. Teo, "En önemli şey öğrencilerimizin zamanını artırmaktır" diyor. Hükümet, öğrencilere düşünmek ve oyun oynamak için zaman ayırmanın, onların yaratıcı işçiler olarak yetişmelerine yardımcı olacağını ummaktadır.

Tüm bunların ötesindeki amaç, ekonomik rekabeti artırmaktır. Hükümet, MIT (*Massachusetts Institute of Technology*) ile mühendislik; Johns Hopkins üniversitesi ile tıp; Wharton, Chicago üniversitesi ve Fransa'nın Avrupa İşletme Enstitüsü (*European Institute of Business Administration*) ile de işletme alanlarında olmak üzere 5 yeni ortak program geliştirmiştir. Singapur, yenilikçi düşüncenin bölgesel okullara yayılmasına yardımcı olarak üniversitelere bu konuda destek olmayı ummaktadır. Chicago üniversitesi, Singapur kendilerine vergi muafiyeti tanıyıp kuruluş masraflarını karşılayıncaya kadar Hong Kong'da yapılanmaya karar verdi.

Bir yıl sonra, Singapurlu öğrenciler fiziksel görünümü açısından tamamen Amerikan işletme sınıflarına benzeyen sınıflarda eğitime başlayacaklardır. Chicago Üniversitesi Lisansüstü İşletme Okulu Dekan Yardımcısı Bill Kooser, öğrencilerin sınıf içinde beyin fırtınası tekniğini kullanarak küçük takımlar halinde çalışacaklarını belirttikten sonra şunları ekliyor: "İnsanlara ne düşünmelerini değil, nasıl düşünmeleri gerektiğini öğretmeliyiz."

Yaratıcı yaklaşıma olan talep hızla artıyor. Peter Low, ilkokullarda, kolejlerde ve büyük şirketlerde görev yapmış, yenileşme yanlısı bir eğitim uzmanı. Sınıfındaki işadamları kendisini dikkatle dinlerken sürekli şakalar yapıyor ve şunları söylüyor: "Yaratıcılık sadece araştırma ve geliştirmede çalışanlar için değildir." Bilyeleri bir tepsi içinde daire haline getirdikten sonra, "Eğitim sistemimizin bugüne kadarki amacı, düşüncelerimizi belirli kalıplar doğrultusunda oluşturmaktır." Tepsi içindeki bilyeleri dağıttıktan sonra ekliyor, "Bundan sonraki amacımız ise, daha önce hiç kimsenin görmediği bir kalıp oluşturmak olacaktır."

Belki bir gün bu bilyeler, gelişme ile otoriter yönetimi başarıyla bağdaştırarak Singapur'un ekonomik sistemini kuran liderlerin ruhunu rahatsız edebilir. Olaya şüpheci gözle bakanlar, sadece daha üretken bir toplum yaratmak amacına yönelik olarak eğitimin kurallarını değiştirmenin, gerçek amacı gözden kaçırmak olduğunu düşünüyorlar. Singapur Ulusal Üniversitesi'nden sosyolog Chua Beng Huat, görüşlerini "Eğitimin ekonomik yaklaşımlı bu tanımı, bireyin yaratıcılığını ve yeteneklerini en üst düzeye çıkarma girişimlerini engellemektedir" şeklinde belirtiyor.

Singapurlular, bugüne kadar öğrencilerinin parlamasını sağlayan disiplini elden bırakmak istemediklerini söylüyorlar. Eğitim Bakanı Teo, "Bilgiye dayalı ekonomi olmak istiyoruz" diyerek ekliyor: "Bazıları kurtuluş ışığının sadece kaos durumunda ortaya çıkacağını düşünürler. Ben aynı fikirde değilim. Eğer kontrolü tamamen elden

bırakırsak, yeni fikirler üretemeyiz.” Hükümet, hem yaratıcı düşünceye sahip, hem de itaatkar insanlar yetiştirebilir mi? Crescent Okulundaki tertemiz giyimli kız öğrenciler, bir ziyaretçi geldiğinde saygıyla ayağa kalkmakta, bundan rahatsız olan yöneticiler ise çalışmalarına devam etmelerini işaret etmektedirler. Kim bilir, Singapur’un gelecekteki mezunları, belki birgün dadılarının önüne geçeceklerdir.

YENİ GENÇLİĞE ULAŞMAK

Gençler arasındaki yabancılaşma ile alarma geçen Japon eğitimciler, yeni öğretim yolları arıyorlar.

Hideko Takayama (Newsweek Dergisi, 6 Eylül 1999, Sayfa: 60-61)

Keiko Okuchi, oğlu Takuo gibi gençlerin okulu bırakmamaları için okul kurdu. Takuo, ergenlik döneminde okula gitmek istemediğinde, Okuchi on yıldan fazla bir süredir ilkokul öğretmenliği yapıyordu. Okuchi, oğlunun öğrenme isteğini artırmak ve ona şevk vermek için birkaç yıl uğraştı. Sonunda, 1985 yılında, gençleri kuralcı Japon eğitiminden kurtarmak için Alman okulundan model aldığı *Tokyo Shure*'u kurdu. Şu anda 30 yaşında olan Takuo, yer ve gökbilimcisi oldu. Annesinin okulu da son derece başarılı oldu. Japonya'da kurulan "özgür okulların" ilki ve belki de en meşhuru olan *Tokyo Shure*'un, başkentteki üç şubesinde toplam 200 kayıtlı öğrencisi bulunmaktadır. Okuchi, "Gençlerin diğerleri gibi olamazlarsa kendilerini değersiz görmeleri beni endişelendiriyor. Bu görüş yanlıştır" demektedir.

Bugünlerde sorun, öğrencilerin okul arkadaşlarına uyum sağlamalarının çok ötesine uzanmaktadır. Geleneksel eğitimciler, devlet okulu ile sosyal değişim baskıları nedeniyle yabancılaşan bu gençlerin arasında yaşanan şiddet, intihar ve derse girmeme nedenleriyle endişelenmektedirler. Çekirdek ailelerin çoğalmasıyla, bu gençler daha önceki nesillerden giderek uzaklaşmaktadırlar. Aileleri tarafından şımartılmış ve hiç zorluk çekmemiş gençler, giderek alaycı ve dengesiz olmaktadır. Son derece zor giriş sınavları için yapılan çalışmalar, fen ve matematik bilgileri en üst düzeyde olan ancak, bu konulardan nefret eden gençlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İlk ve ortaokul öğrencileri arasında 30 günden fazla devamsız olanların sayısı 1991'den buyana ikiye katlanarak geçen yıl 128.000'i bulmuştur. Kontrol edilmesi güç çocukları okulda tutamadığı için umutsuzluğa düşen Eğitim Bakanlığı, geleneklerine bağlı Japon halkı için çok yumuşak ve deneme safhasında olduğu için uzun zamandır kabul görmeyen "serbest eğitimin" meziyetlerini incelemeye başlamıştır.

Bu, *Tokyo Shure* ve ülkenin değişik bölgelerine yayılmış 70 alternatif okulun felsefesi için oldukça büyük bir zaferdir. Her ne kadar öğrenciler lise ve üniversite giriş sınavlarına kendi istekleri doğrultusunda katılıyorlarsa da, bu okullar işe, bu sınavlar için yapılan ezberciliği kaldırmakla başladı. Okuchi, *Shure*'nin Tokyo'nun banliyölerinden Oji'de bulunan şubesinde öğrencilerle şakalaşıp sohbet ettiği gezisini henüz tamamladı. İlkokul öğrencileri mum yapımıyla uğraşırken, daha büyük öğrenciler sınıf bülteni hazırlamak veya gitar dersleri almakla meşgullerdi. Lise öğrencileri ise Yunan mitolojisi dersi alıyorlardı. Öğrenciler her yıl kendi ders programlarının hazırlanmasına yardım etmekte, bir proje hazırlamakta (örneğin, sıcak hava balonu hazırlayıp uçurmak) ve konuşmacı konukları belirlemektedirler (örneğin, Kuzey Kutbu buzullarını tek başına geçen maceraperest Mitsuro Ohba). Özgürlük, 11 yaşında derslere devam etmemeye başlayınca annesi tarafından *Tokyo Shure*'ye gönderilen Sho Hosaka gibilerinin hoşuna gidiyor. Sho, "Çok sıkılmıştım" diyor. Şimdi 16 yaşında olan Sho, bilgisayar meraklısı babasının izinde gitmekten son derece mutlu ve *Tokyo Shure*'nin İnternet sitesini yönetmekte.

Sho'daki değişiklik, belki de tüm Japon okulları için eğitici olmalıdır. 33 yıllık ortaokul öğretmeni ve "Çöken Okul Sistemi" kitabının yazarı Ryoichi Kawakami, "Yeni neslin okuldan uzaklaşmasının nedeni, formül ezberlemekten sıkılmak kadar basit bir şey değil" diyor. Korumacı ebeveynler tarafından ilk çocukluk yıllarında üstüne çok düşülen Japon gençleri, daha sonraları giriş sınavları için sıkı bir şekilde çalışmaya zorlanınca, içlerine kapanıyorlar. Kawakami, "Özellikle son 10 yılda, Japonlar başkalarıyla ilişki kurmada zorluk çeken, sadece kendilerini ve rahatlarını düşünen antisosyal bir neslin büyümesine tanık olmaktadır" diyor. Kawakami'ye göre böylesi gençlerin ortaya çıkışı, politik ve ekonomik bir monotonluk içine saplanmış bir toplumda yollarını bulmaya çalışan ebeveynlerinin içinde bulunduğu zor durumu yansıtıyor. Çocuklar sadece okulu değil, aynı zamanda toplumu da terk ediyorlar ki bu da artan şiddet ve intihar olaylarını açıklıyor. "Japonların şu andaki seviyeye ulaşması 50 yıllarını aldı" diyor Kawakami ve ekliyor, "Mantıklı bir eğitim sistemini tekrar kurmaları bir 50 yıl daha alacak gibi gözüküyor."

İş başı yapıldı. 1990'dan bu yana, yerel eğitim daireleri yeni programlar sunarak okulu bırakanların 700'den fazla devlet okuluna tekrar girmelerini sağlamıştır. Yemek dersi görünümündeki bir ders, aslında sosyal bilimlerdeki temel becerileri öğretmektedir. 13-15 yaş arası çocuklar önce menüyü hazırlıyor, daha sonra bakkala giderek gerekli malzemeleri alıyor ve hep beraber pişiriyorlar. Tokyo yakınlarındaki bir şehir olan Omiya'da buna benzer bir programı yürüten Kazuko Mizoguchi, "Mahalle bakkalına gidip birkaç soğan istemek bu öğrenciler için bir macera" diyor. "Yabancı biriyle konuşmak çocuklara güven kazandırıyor, yemeği diğer çocuklarla birlikte yemek ise onların iletişim kurmayı öğrenmesi için büyük bir şans." Doğru, fakat üzücü.

EK - 2

AVRUPA ÜLKELERİNDE YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ SİSTEMLERİ

GİRİŞ

Ek-2'de, Avrupa'daki çeşitli ülkelerde yükseköğretime öğrenci kabulü için kullanılan yöntemler kısaca açıklanmıştır. Bu yöntemler ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

Yükseköğretim, bazı ülkelerde ortaöğretimi veya eşdeğerini başarıyla tamamlayan herkese teorik olarak açıktır. Bazı ülkelerde ise, kontenjan sınırlaması uygulanmakta ve yükseköğretime giriş kontrollü olarak yapılmaktadır. Burada göz önüne alınması gereken iki faktör, yükseköğretime yeni başlayacak öğrenciler için gerek üniversitelere gerekse öğrenimleri boyunca öğrencilere yeterli mali kaynağın sağlanabilmesidir. Her iki desteğin devlet veya özel sektör tarafından hangi düzeyde ve nasıl karşılanacağı, her zaman olmasa bile, üniversiteye giriş için kullanılan yöntemi belirlemelidir.

Yükseköğretimin herkese açık olduğu durumlarda merkezi yerleştirmeye gerek yoktur. Ancak, yükseköğretimde kontenjan sınırlaması olduğu durumlarda, öğrenci seçiminin merkezi olarak yapılması zorunlu hale gelmektedir.

Bilgisayar programı yardımıyla adayları merkezi olarak yükseköğretim kurumlarına yerleştiren beş ülke bulunmaktadır. Bu ülkelerden Yunanistan'da, merkezi olarak yapılan giriş sınavı sonuçlarına göre yerleştirme yapılmaktadır. Bilindiği gibi, ülkemizde *Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)* tarafından yapılan yerleştirmede, giriş sınavı yanında ortaöğretim başarı puanı da göz önüne alınmaktadır. İsveç ile İrlanda'da, ortaöğretimi bitirirken girilen sınav sonuçlarına göre yerleştirme yapılmaktadır. Portekiz'de ise, ortaöğretimin son üç yılındaki not ortalaması, ortaöğretimi bitirme sınavında alınan not ve giriş sınavı sonuçları, yerleştirmede etkili olmaktadır.

Merkezi sistemin uygulandığı Almanya, Hollanda, İngiltere ve Slovenya'da yerleştirme için bilgisayar kullanılmamaktadır.

Bazı ülkelerde başvurular, ulusal bir takvim çerçevesinde doğrudan yükseköğretim kurumlarına yapılmaktadır.

Avrupa'daki ülkelerde genellikle yükseköğretim kurumlarına doğrudan başvurma yönteminin tercih edildiği görülmektedir. Yedi ülkede sadece ortaöğretimi bitirme sertifikası yeterli görülürken, diğerlerinde buna ek olarak sınav düzenlenmektedir.

Yükseköğretim kurumlarına girişte uygulanacak yöntemlerde göz önüne alınması gereken hususlar, Scott (*Admissions Systems – Comparative Study*, UCAS, 1996) tarafından şöyle özetlenmiştir:

- 1. Adaylar mümkün olduğu takdirde mülakata çağrılmalı veya adayların izlemeyi düşündükleri program hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak amacıyla yükseköğretim kurumlarına belirli günlerde ziyaretler düzenlenmelidir.**

Adaylar, genellikle tercih etmek istedikleri programın adından başka bir şey bilmemektedirler. Yükseköğretim kurumları tarafından hazırlanan tanıtıcı

broşürler yardımıyla ilgili program hakkında kabaca fikir edinilebilir. Ancak, adayların, gerek öğretim üyeleri gerekse halen okumakta olan öğrencilerle doğrudan temaslarının sağlanmasında yarar vardır.

Finlandiya'nın, lisenin son iki yılında öğrencilere uyguladığı son derece iyi hazırlanmış bir danışmanlık sistemi bulunmaktadır. Başvurular Şubat ile Haziran ayları arasında doğrudan üniversitelere yapılmakta ve adayların bu süre içerisinde programları değerlendirmek için ayrıca fırsatları olmaktadır.

İngiltere'de de oldukça gelişmiş, ancak pahalı bir rehberlik ve danışmanlık sistemi vardır. Yükseköğretim kurumları temsilcilerinin okullara ve kolejlere sık sık ziyareti; kataloglar ve promosyon malzemeleri; bağımsız mesleki danışmanlık servislerinden mesleklerle ilgili öneriler; eğitim fuarlarına, üniversitelere ve *ECCTIS*'e (ulusal yükseköğretim veritabanı) ziyaretler; *UCAS*'in danışmanlık aktiviteleri, bu sistemin parçalarıdır. Ancak, tüm bunlara rağmen, birçok öğrencinin yanlış program seçtikleri belirlenmiştir. Roberts ve Higgins (*Higher Education: The Student Experience*, 1992) tarafından yapılan araştırma, 2. sınıfa başlayan öğrencilerin % 22'sinin, doğru programa başlayıp başlamadıkları konusunda tereddüt içinde olduklarını veya yanlış seçim yaptıklarını düşündüklerini ortaya koymuştur.

- 2. Yükseköğretime giriş için yapılan düzenlemelerden sorumlu kuruluşlar, ortaöğretim ile yükseköğretim arasındaki kesişme noktasında, adayların hazırlanması ve yönlendirilmesi konularında önemli rol üstlenmelidirler.**

Giriş sistemi, yükseköğretimdeki fırsatların neler olduğundan adayları haberdar etmelidir. Sistem, ortaöğretim kurumlarıyla işbirliği içinde olmalı ve bu alandaki rehberlik kurumlarıyla beraber çalışmalıdır. Sistemin, yükseköğretim kurumlarına başlayan öğrencilere hangi kaynaklardan mali yardım veya burs sağlayabilecekleri konusunda bilgi vermesi faydalı olacaktır.

- 3. Kabul koşulları kurumlar tarafından açıkça belirtilmeli ve başvurudan önce adaylara duyurulmalıdır.**

Adayların, yükseköğretim kurumlarının kabul ölçütlerinin ne olduğunu bilmeleri en tabii haklarıdır. Kurumlar, kayırma amacıyla kişiye özel ölçütler uygulamamalıdır.

Adaylara kesin ve açık bilgi verilmesi son derece önemlidir. Bu konuda başarılı olan ülkelerin başında Almanya, Finlandiya, İngiltere, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye gelmektedir. Bu bilgileri içeren kitapçığın basım tarihi de önemlidir. Arz ve talep arasındaki değişiklikler, giriş koşullarını etkileyebilir. Kurumlar, talepteki dalgalanmaları göz önüne alarak, kabul için gereken not barajlarında ve/veya giriş sınavıyla ilgili düzenlemelerde değişiklik yapmalıdır.

- 4. Yükseköğretime giriş ölçütleri, mümkün olduğu takdirde, adayların ortaöğretimdeki başarılarını göz önüne almalıdır.**

Tüm ortaöğretim süresi boyunca gösterilen akademik başarı mutlaka göz önüne alınmalıdır. Örneğin, Macaristan ve Portekiz gibi ülkeler, ortaöğretimin son

yıllarında gösterilen başarıyı üniversiteye giriş için değerlendirmektedir. Bazı ülkelerde ise, ortaöğretimin sonunda bitirme sınavı yapılmamakta, bitirme sertifikası için tüm eğitim boyunca yapılan değerlendirme göz önüne alınmaktadır.

- 5. Yerleştirme sistemi, öğrencileri istedikleri programa yerleştirmede etkin olmalıdır. Böylece, adayların başarısızlıkları veya program/üniversite değiştirme istekleri en alt düzeye inecektir.**

Herkesi istediği programa yerleştirmek mümkün değildir. Ayrıca, bazı adayların girmek istedikleri programı kendi arzuları dışında gelen baskılar (anne-baba, arkadaş, vb) sonunda seçtiği de bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, etkin bir rehberlik ve danışmanlık servisinin kurulmasında yarar vardır.

- 6. Adaylar üzerindeki stresi minimum düzeyde tutabilmek için, başvuru ile yerleştirme arasındaki süre çok uzun olmamalıdır.**
- 7. Yerleştirme süreci şeffaf olmalı ve kullanılan yöntemler tüm adaylar tarafından anlaşılmalıdır.**

İlk ve Ortaöğretim

İlköğretim, bulunulan eyalete göre dört ile altı yıl arasında değişir. Ortaokul zorunludur ve süresi (ilköğretim dahil) dokuz ile on yıl arasında değişir. Bunu takip eden üç yıllık lise öğrenimi sonunda öğrenciler *Abitur* sınavına girerler.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumlarını üniversiteler ve teknik üniversiteler oluşturur. Kanuna göre *Abitur* derecesine sahip olanların üniversiteye giriş hakkı vardır. Yükseköğretime giriş için yapılan düzenlemelerden *ZVS (Zentralstelle für die Vergabe von Studienplätzen)* sorumludur. Yükseköğretime giriş için üç yol vardır:

- Girişte bir sınırlama yoktur, öğrenciler doğrudan üniversiteye başvurur.
- Talebin arzı geçtiği durumlarda kontenjan sınırlaması uygulanır.
- Herhangi bir program için kontenjan sınırlaması uygulanması izninin üniversitelerin çoğunluğuna verildiği durumlarda, yerleştirme *ZVS* tarafından yapılır. Ancak, bu durumun eyaletlerin (*Länder*) en az % 75'i tarafından onaylanması gerekir.

ZVS tarafından yapılan yerleştirmede üç değişik yöntem uygulanır:

- Talebin ulusal düzeyde karşılandığı durumlarda öğrencilerin % 80'i ilk tercih ettikleri üniversitelere, geri kalanları ise başka üniversitelere yerleştirilir.
- Talebin çok fazla olduğu programlarda genel bir seçme işlemi uygulanır. Mevcut kontenjanın % 60'ı, adayların ortaöğretimdeki not ortalamalarına bakılarak doldurulur. Kontenjanın geri kalan kısmı, daha önceki yıllarda başvurup yerleştirilemeyen adaylara ayrılır. Bekleme listesindeki adayların seçiminde, adayın üniversiteye girmek için beklediği süre boyunca ne yaptığı göz önüne alınır ve *ciddi bir iş*'de çalışanlara öncelik verilir. Üniversitede başka bir programda geçen süre buna dahil değildir.
- Tıp, dişçilik ve veterinerlik programları için özel bir seçme işlemi uygulanır. Adayların, psikolojik yetenek sınavını almaları zorunludur. Bazı durumlarda kurumlar, program ile ilgili konularda yazılı veya çoktan seçmeli giriş sınavları yapabilir.

Kontenjanların doldurulmasında göz önüne alınan ölçütler şunlardır:

- a) Kontenjanların % 45'i, *Abitur* sınavlarındaki notların % 55'i ile giriş sınavlarında alınan notların % 45'inin toplanması ile elde edilen yerleştirme puanına göre doldurulur.
- b) Kontenjanların % 10'u, *Abitur* sonuçlarına bakılmaksızın, giriş sınavlarındaki başarıya göre doldurulur.
- c) Kontenjanların % 20'si, daha önceki yıllarda başvuran ve bekleme listesinde bulunan adaylara ayrılır.
- d) Kontenjanların % 15'i için mülakatla aday seçilir. Mülakata, yukarıdaki (a), (b) ve (c) şıklarındaki ölçütlere göre başarısız olan adaylar başvurabilir.

Mülakata çağırılacak adaylar piyangoyla belirlenir. Mülakata çağırılanların yaklaşık üçte biri kabul edilir.

- e) Kontenjanların % 10'u yabancı uyruklulara, başka programlardan mezunlara, v.b. ayrılır.

Adayların üniversitelere yerleştirilmelerinde, başvuru formunda belirtilen tercihleri göz önüne alınır. Ancak, talebin çok fazla olduğu durumlar için aşağıdaki öncelik sırası uygulanır:

- Özürlü öğrenciler,
- Evli öğrenciler, çocuklu öğrenciler
- Üniversiteyi özel bir nedenle tercih eden öğrenciler
- Ebeveynleri ile birlikte oturan öğrenciler
- Diğer öğrenciler

Başvuru Takvimi (Kış Dönemi)

Nisan	<i>ZVS</i> kılavuzunun ortaöğretim kurumlarına, üniversite rehberlik merkezlerine ve iş bulma kurumlarına dağıtılması. Bu kılavuzda, <i>ZVS</i> tarafından yerleştirme yapılacak programların giriş koşulları belirtilir.
15 Haziran	Başvuru formları ile <i>Abitur</i> sonuçlarının gönderilmesi için son gün
Ağustos/Eylül	Sonuçların adaylara bildirilmesi. Yerleştirilen adayların doğrudan üniversitelere başvurmaları gerekir.
Ekim ortası	Dönemin başlaması (Genellikle Ekim'in 2. Pazartesi günü)

ARNAVUTLUK

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından ondört yaşına kadar olan sekiz yıllık ilköğretim zorunludur. Bu sürenin sonunda öğrenciler sınava tabi tutulurlar. Dört yıl süren ortaöğretim sonunda ise olgunluk sınavı verilir.

Yükseköğretim

Üniversiteye giriş için sınav yapılmaz, olgunluk sınavından başarılı olmak gerekir. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır. Üniversiteler kontenjanlarını ve giriş koşullarını kendileri belirler.

AVUSTURYA

İlk ve Ortaöğretim

Dört yıllık temel eğitimden sonra iki bölümlük ortaöğretim gelir. Ortaöğretimin her bölümü dörder yıldır. Ortaöğretimin sonunda *Reifeprüfung* veya *Matura* dereceleri verilir.

Yükseköğretim

Matura diplomasına sahip herkesin üniversiteye başvuru hakkı vardır. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır.

BELÇİKA

İlk ve Ortaöğretim

Altı yıllık zorunlu ilköğretim, altı ile oniki yaşları arasındadır. Bu sürenin sonunda ilköğretim diploması verilir. Altı veya yedi yıl süreli ortaöğretim dört alanda yapılır:

- Genel (ASO)
- Teknik (TSO)
- Güzel Sanatlar (KSO)
- Mesleki (BSO)

Altı yıllık *ASO*, *TSO* ve *KSO* öğrenimlerini tamamlayanlar, ortaöğretim diploması alarak üniversiteye girmeye hak kazanırlar. Ortaöğrenimini mesleki alanda (*BSO*) yapanlar ise ancak yedinci yıl sonunda üniversiteye girmeye hak kazanırlar.

Yükseköğretim

Uygulamalı bilimler dışındaki programlara başlayabilmek için ortaöğretim diploması yeterlidir. Uygulamalı bilimler için özel bir sınav yapılır. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır.

Yükseköğretimde kontenjan sınırlaması olmaması nedeniyle, ortaöğrenimini tamamlayan herkesin kağıt üzerinde yükseköğretim yapma hakkı vardır. Ancak gerçekte bu hak, üniversitelerin paralı olması nedeniyle, sadece yeterli mali kaynağa sahip olanlar için vardır. Yükseköğretimdeki öğrencilerin çoğunluğu sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerden gelmektedir. Bu nedenle, yükseköğretimdeki okullaşma oranı, ülkenin ekonomik durumuyla yakından ilintilidir.

BEYAZ RUSYA

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından ondört yaşına kadar olan sekiz yıllık ilköğretim zorunludur. Bunu takip eden iki yıllık ortaöğretim sonunda *Svidetel'stvo/o Srednem Obrazovanii* diploması alınır.

Yükseköğretim

Yükseköğretime giriş *Eğitim ve Bilim Bakanlığı* tarafından düzenlenir. Üniversiteler tarafından düzenlenen giriş sınavını kazanan herkesin bedava okuma hakkı vardır. Üniversitelerdeki programlara alınacak öğrenci kontenjanları Bakanlık ve üniversiteler tarafından belirlenir.

Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır ve her üniversite tarafından ayrı olarak yapılan sınav, bu üniversitelerde bulunan *Üniversite Giriş Sınavı Kurulu* gözetiminde yapılır. Yetimlere, özürlülere ve Çernobil felaketi kurbanlarına öncelik tanınır.

Yabancı uyruklu öğrenciler ile giriş sınavında başarısız olan öğrenciler, ücret ödemek koşuluyla üniversiteler tarafından kabul edilebilirler.

BULGARİSTAN

İlk ve Ortaöğretim

Sekiz yıllık ilköğretimden sonra üç yıllık ortaöğretimi bitirenlere ortaöğretim diploması verilir.

Yükseköğretim

Öğrencilerin bir bölümü üniversitelerde ücretsiz okur. Devlet tarafından desteklenen ücretsiz öğrenci kontenjanı *Bilim ve Eğitim Bakanlığı* tarafından belirlenir. Bakanlık bu amaçla *Çalışma Bakanlığı* ile *Sosyal Güvenlik Kurumu*'nun görüşlerini alır. Üniversiteler, devlet tarafından belirlenen sınırlar içerisinde kalmak koşuluyla kendi giriş koşullarını belirleyebilirler. Üniversiteler ayrıca ücretli öğrenci de alabilir.

Ortaöğretimi tamamlayan herkes, yükseköğretim yapmak için başvuru yapma hakkına sahiptir. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır. Kabul için üniversitelerin kendileri tarafından verilen giriş sınavında başarılı olmak zorunludur (bazen birden fazla üniversitenin giriş sınavı aynı günde olabilir). Bazı programlar için giriş sınavı yanında ek sınavlar da yapılabilir.

Başvuru yapan adaylardan, özürllülere, malülen emeklilere, görme özürllülere, işitme özürllülere, üç veya daha fazla çocuklu annelere ve aynı kuruma başvuran ikizlere öncelik tanınır.

Üniversiteler, devlet tarafından belirlenen kontenjan dışında kendi parasıyla okumak isteyenleri de kabul edebilir. Bunların toplam öğrenci içindeki yüzdesi yaklaşık % 50'dir.

Üniversitelerin ücretsiz ve ücretli olarak öğrenci kabul etmeleri, akademik ve sosyal problemleri de beraberinde getirmektedir. Devlet, eğitim ücreti vermeden okuyacak öğrenciler için kontenjan belirlemektedir. Ücretli öğrenciler için ise sayı sınırlaması bulunmamaktadır. Devlet tarafından uygulanan burs politikası olmaması nedeniyle, mali durumu iyi olmayan yetenekli çocuklar yerine para ödemeyi kabul eden fakat yeteneği fazla olmayan öğrenciler üniversitelere başlayabilmektedir.

Sistem, onaltı veya daha küçük yaştaki öğrencilerin üniversiteye başlayabilmelerine olanak sağlamaktadır.

ÇEK CUMHURİYETİ

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından onbeş yaşına kadar olan eğitim zorunludur. Dokuz yıllık bu süre ilkököl ve ortaokulu kapsar (*Zaladni Vseobecna*). Dört yıllık lise dönemi sonunda bitirme sınavı (*Vysvedceni o Maturitni Zkouska* veya *Maturita*) yapılır. *Maturita* sınavı dört konuda yapılır: Çekçe veya Slovakça, yabancı dil, matematik veya tarih, öğrencinin seçeceği bir konu.

Yükseköğretim

Çek ve Slovak Federasyonunun dağılmasından sonra, Çek Cumhuriyeti 1991 yılında yeni bir yükseköğretim yasası hazırlamış ve yükseköğretimin sorumluluğu üniversitelere verilmiştir. Yükseköğretim ücretsizdir ve devlet tarafından desteklenir.

Üniversiteler açılacak programları ve her program için alacakları öğrenci sayılarını kendileri belirler. Alınacak öğrenci sayısındaki tek kısıtlama, devlet tarafından verilecek destek miktarıdır. Her kontenjan için yaklaşık 2,5 başvuru yapılır. En çok başvurulan alanlar, sosyal bilimler, sanat ve iktisattır. Her yıl yükseköğretime 30.000'nin üzerinde öğrenci başlamaktadır.

Üniversite giriş sınav tarihi, başvuruların son tarihi, açılacak programlar ve kabul koşulları, *Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı* tarafından her yıl basılarak okullara dağıtılır.

Üniversitelere kabul için aşağıda belirtilen değişik yöntemler uygulanır:

- *Maturita* sonuçlarının yanı sıra ilgili alanda bilgi ve beceri ölçen yazılı ve sözlü giriş sınavı sonuçlarına göre kabul. *Maturita* sonuçları ile giriş sınavı sonuçları eşit ağırlıktadır.
- Sadece yukarıda belirtilen giriş sınavı sonuçlarına göre kabul.
- Sadece *Maturita* sonuçlarına göre kabul. Bu yöntem, başvuru sayısı az olan programlar için uygulanır.
- Güzel sanatlar ve tasarım için adayın yeteneğini ölçen sınav sonuçlarına göre kabul.

Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır. Adaylar istedikleri kadar üniversiteye başvuru yapabilir. Başvuru için adaylardan az miktarda başvuru ücreti alınır. Üniversiteye giremeyen adaylar, bir sonraki sene tekrar başvurma hakkına sahiptir. Ancak, giriş sınavının yeniden alınması gereklidir.

DANİMARKA

İlk ve Orta Okul

Yedi yaşından onaltı yaşına kadar olan eğitim zorunludur. Dokuz yıllık bu temel eğitim sonunda öğrenciler *Afgarigspriove* sınavına girerler. İsteyen öğrenciler ise bir yıl daha okuyarak daha ileri düzeydeki *Folkeskoleus Advidede Afgomspriove* sınavına girerler.

Bu sistemin başlıca özellikleri şunlardır:

- Mezuniyet için herkes aynı sınava tabi değildir. Sınavlara her dersden ayrı olarak girilir.
- Mezuniyet sınavına 11 dersden girilir. Latince ve Fransızca dışındaki derslerin sınavlarına, not yükseltilmesi amacıyla bir defadan fazla girilebilir.
- İleri düzeydeki mezuniyet sınavına beş dersden girilir. Ancak, Danimarkaca dışındaki derslerden bu sınava girebilmek için ileri düzeydeki dersleri takip etmek zorunludur.
- Derslerden geçme notu yoktur. Mezun olanlara almış oldukları dersler ile bunların sınavlarından almış oldukları notları gösteren bir sertifika verilir.

Lise

Lise öğrenimi iki veya üç yıllık bir eğitimidir.

- *Gymnasium*

Üç yıllık *Gymnasium* eğitimi, yükseköğretime girmek için yeterli düzeyde olan öğrencilere yöneliktir. Ortaokul müdürleri tarafından bu düzeydeki bir eğitimi izleyebilecek düzeye "*Hak Kazanmıştır*" veya "*Hak Kazanabilir*" olduğu belirtilen öğrenciler *Gymnasium*'a kabul edilirler. Dersler, matematik ve dil olmak üzere iki dala ayrılır. Her iki daldaki ana dersler ortaktır.

Eğitimin sonunda öğrenciler, kendilerine yükseköğretim kurumlarına girme hakkı kazandıracak olan ve devlet tarafından düzenlenen yazılı ve sözlü sınava (*Studerterksamen*) tabi tutulurlar.

- *Yüksek Hazırlık Sınavı (HF)*

Bu sınavdan başarılı olanlara yükseköğrenim görme hakkı tanınır. Sınava girebilmek için öğrenim görme zorunluluğu yoktur. Ancak, öğrenciler genellikle Gymnasia Öğretmen Yetiştirme Okullarında veya diğer kurumlarda tam zamanlı olarak iki yıl öğrenim görürler. Yarı zamanlı öğrenciler için öğrenim süresi 3 veya 4 yıldır ve sınava tek bir konudan girilebilir.

- *Ticari ve Teknik Okullar*

Ticari okullar iki yıllıktır ve sonunda Yüksek Ticaret Sınavı'na (*Hojane Handelscksamen - HHX*) girilir. Bu sınav bir anlamda *Stuenterksamen* sınavına benzer, ancak mesleki ağırlıklıdır. *Stuenterksamen* sınavından başarılı olanlar, bu eğitimi bir yılda tamamlayabilir.

Teknik okullardaki eğitim süresi 29 ile 35 ay arasında değişir ve sonunda Yüksek Teknik Sınavı'na (*Hojene Teknikeseksamen - HTX*) girilir.

Yükseköğretim

Yükseköğretim, Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğundadır. Ancak, Beşeri Bilimler, Sağlık Eğitimi, Fen Bilimleri, Teknoloji ve Sosyal Bilimler alanlarında yürütülen programlar için danışma kurulları bulunmaktadır. Yükseköğretime başlamak için *Stuenterksamen*, *HF*, *HHX* veya *HTX* sınavlarından birinden başarılı olmak zorunludur. Üniversiteler, giriş koşullarını kendileri belirler.

ESTONYA

İlk ve Ortaöğretim

Yedi yaşından onaltı yaşına kadar dokuz yıllık eğitim zorunludur ve başarılı olanlara *Temel Eğitim Diploması* verilir. Başarısız olanlar bir yıl daha eğitim görür. *Temel Eğitim Diploması* alanlar, üç yıllık lise eğitimi sonunda *Lise Diploması* almaya hak kazanırlar.

Yükseköğrenim

Üniversiteye başlayabilmek için *Lise Diplomasına* sahip olmak ve üniversite giriş sınavlarında başarılı olmak gerekir. Üniversite giriş sınavlarının sayısı üçe kadar yükseltilir ve yazılı veya mülakat olarak yapılabilir.

FİNLANDIYA

İlk ve Ortaokul

Yedi yaşından onaltı yaşına kadar olan dokuz yıllık eğitim zorunludur. Bu eğitimin altı yılı ilkokul, üç yılı ise ortaokuldur. Yükseköğrenim yapmak isteyen öğrenciler ek olarak onuncu yılı da okurlar.

Lise

Üç yıllık lise (*lukio/gymnasiet*) eğitimi sonunda ülke genelinde verilen olgunluk sınavlarına (*ylioppilastutkinto/studentexamen*) girilir. Bu sınav, *Eğitim Bakanlığı* tarafından atanan *Olgunluk Sınav Kurulu* tarafından ilkbaharda (ayrıca, bunu takip eden günde) yapılır. Olgunluk sınavına girmeden liseyi tamamlayanlara lise diploması (*lukion päästödistus/gymnasiets dimissionsbetyg*) verilir. Lise diploması alıp olgunluk sınavının zorunlu bölümlerinden başarılı olan öğrencilere *Olgunluk Sertifikası* (*ylioppilastutkintotodistus/studentexamensbetyg*) verilir. Olgunluk sınavları, lise eğitiminin bir parçası olarak düşünülür ve öğrencilerin çoğunluğu bu sınava girer.

Yükseköğretim

Yükseköğretim, üniversiteler yanında 1991 yılından itibaren kurulmaya başlanan politeknik okullarını da içine alır. Politeknikler, yükseköğretime olan talebi karşılamak amacıyla meslek okullarından oluşturulmuştur. Üniversiteler ile politekniklere kabul koşulları farklıdır.

• Üniversiteye giriş

Üniversite kontenjanları, üniversiteler tarafından *Eğitim Bakanlığı'na* danışılarak belirlenir. Burada, iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verebilecek mezun sayısı hedeflenir.

Üniversiteler tarafından, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik olarak oluşturulan gelişmiş bir danışmanlık sistemi bulunmaktadır. Lise öğrencileri üniversiteleri, eğitim ve iş fuarlarını ziyaret ederler. Öğretim üyeleri sık sık liselere ziyaret yaparlar. *Eğitim Bakanlığı*, başvuru yöntemlerini ve kabul edilme koşullarını açıklayan bir kitabı her sene yayımlar.

Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır ve birden fazla üniversiteye başvuru yapılabilir. Her üniversite, kabul koşullarını ve alacağı öğrencileri kendisi belirler.

Üniversiteye başvuru için *Olgunluk Sertifikası* yeterlidir ve öğrencilerin yaklaşık % 95'i bu sertifikayla başvuru yapar.

FRANSA

İlk ve Ortaöğretim

Eğitim, altı yaşından itibaren on yıl süreyle zorunludur. Bunun ilköğretim bölümü beş yıldır ve bunu dört yıllık ortaokul takip eder. Öğrenciler bunun sonunda *Brevet des Colleges* sınavına girerler. Öğrenciler bir yıllık lise öğrenimine daha devam etmek zorundadır. Ancak, isteyenler bunun yerine üç yıllık lise öğrenimine devam edip sonunda ulusal düzeyde verilen *Bakalorya Sınavı*'na (*Baccalaureat*) girerler.

Yükseköğretim

Fransa'daki yükseköğretim kurumları, üniversiteleri, üniversitelere bağlı kurumları ve *Grandes Ecoles*'leri içerir. Kanuna göre, *Bakalorya* diplomasına sahip olanların üniversiteye girmeye hakları vardır. Ancak, öğrenciler başvuru yaptıklarından farklı bir programa kabul edilebilirler. Resmi kontenjan sınırlaması olmamasına karşın üniversiteye kabul sırasında aşağıda belirtilen öğrencilere öncelik tanınır:

- Yakın bölgede yaşayan öğrenciler,
- Üniversiteye ilk defa başvuran öğrenciler,
- *Bakalorya Sınavı*'nda yüksek not alan öğrenciler.

Üniversiteye başlayan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu üniversiteden mezun olamadan ayrılır. Bunun nedenlerinden biri, ilk yılın sonundaki sınavlarla yapılan elemelerdir. Diğer bir neden ise, okumaya niyeti olmayanların, sadece üniversitede öğrenci olarak „gözükebilmek için kayıt yaptırılmalarıdır. Bunların amacı, İşsizlik Bürosu'na başvurmadan sosyal güvenlik haklarından yararlanmaktır.

Grandes Ecoles'lere başlayabilmek için bazı ortaöğretim kurumlarında verilen *CPGE* (*Classes préparatoires aux grandes ecoles*) programını takip etmeleri gerekmektedir. *CPGE* programına başvurabilmek için öğrencilerin *Bakalorya* diplomasına sahip olmaları ve okul raporlarına dayalı değerlendirmelerinin iyi olması gerekmektedir. *Grandes Ecoles*'lere, *DEUP* (*University Diploma of Professional Studies*) veya *DUT* (*University Diploma of Technology*) diplomasına sahip olanlar da başvurabilir. Başvuranların kabul edilebilmeleri için giriş sınavında başarılı olmaları gerekir. Bazı durumlarda sözlü mülakat da yapılır. *Grandes Ecoles*'lere kabul edilebilmek son derece zordur. Örneğin, Paris'teki *Grande Ecole du Commerce* tarafından düzenlenen giriş sınavına giren 5.885 kişiden 4.975'i elenmiştir. Geriye kalan öğrenciler mülakata tabi tutulmuşlar ve ancak 260 kişi kabul edilmiştir.

Paris'teki üniversitelerin kendilerine özgü kabul koşulları bulunmaktadır. Öğrencilerin başvurdukları üniversitelere kabul edilmeme durumu olabilir.

HIRVATİSTAN

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından on dört yaşına kadar olan sekiz yıllık öğretim zorunludur. Bunu takip eden dört yıllık ortaöğretim sonunda lise diploması (*Svjedodzba o završnom ispitu*) alınır.

Yükseköğretim

Üniversiteye giriş için lise diplomasına sahip olmak ve üniversiteler tarafından verilen sınavlarda başarılı olmak gerekir. Ortaöğretimde alınan notlar da göz önüne alınır. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır.

HOLLANDA

İlk ve Ortaöğretim

Beş yaşından itibaren onbir yıllık eğitim zorunludur. Ancak, isteyen çocuklar dört yaşında okula öncesi eğitime başlayabilir. Altı yıl süren ortaöğretim için üç tip okulda yapılabilir: *Gymnasium*, *Lyceum*, *Atheneum*. Latince ve Yunanca, *Gymnasium*'un ana konularıdır. Bu okuldaki öğrenciler, dördüncü ve beşinci yıldan sonra *klasik* veya *matematik ve fen bilimleri* dallarından birini seçerler. *Atheneum* programında modern diller, ekonomi, hukuk, tarih ve coğrafya dersleri bulunur. Bu okuldaki öğrenciler, dördüncü ve beşinci yıldan sonra *sosyal bilimler ve ekonomi* veya *matematik ve fen bilimleri* dallarından birini seçerler. *Lyceum*, *Gymnasium* ile *Atheneum*'un birleşik şeklidir.

Öğrenciler, ortaöğretimin sonunda okullarda yapılan sözlü ve yazılı sınavlarla ülke genelinde yapılan yazılı sınavlara (*Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs – VWO*) girerler.

Yükseköğretim

Kanuna göre, *VWO* sertifikasına veya eşdeğeri yeterliğe sahip herkesin yükseköğretim görme hakkı vardır. Üniversiteler, mesleki yeterliliğe yönelik programlar için ayrıca giriş koşulları uygulayabilir. Ancak, bu koşulların Bakanlık tarafından onaylanması ve adaylar için hazırlanan kılavuzda (*Central Register of Higher Education Study Programmes*) yer alması gerekir. Bazı programlarda kontenjan sınırlaması vardır.

Yükseköğretim kurumlarına yerleştirme, bağımsız bir kuruluş olan *Informatie Beheer Groep (IBG)* tarafından yapılır. Yükseköğretim kurumları, Aralık ayının başında, her program için bir sonraki yıl almayı planladıkları öğrenci sayılarını *IBG*'ye bildirir. Öğretim üyesi veya sınıf azlığı nedenleriyle kontenjanlarda azaltma yapılabilir. Ancak, bir program için önerilen kontenjan, son üç yılın ortalamasının % 75'inden az olamaz. Herhangi bir programdan mezun olanların sayısı labour pazarının ihtiyacından fazla olursa, *Eğitim Bakanlığı* o programa alınacak öğrenci sayısında indirim yapabilir. Başvurular, Aralık ayı ortasıyla 30 Nisan tarihleri arasında yapılır. Adaylar iki tercih yapabilirler ancak, başka bir yükseköğretim kurumuna veya tercih ettikleri yükseköğretim kurumundaki başka bir programa yerleştirilebilirler.

IBG, her program için gereken sayıları Nisan ayı başında yükseköğretim kurumlarına bildirir. Yükseköğretim kurumlarının almayı planladıkları sayının gerekenden az olduğu durumda, yükseköğretim kurumlarından, son üç yılda aldıkları ortalama sayının % 125'i kadar öğrenci almaları istenir. Eğer Mayıs ayı başına kadar arz ile talep arasındaki fark kapatılamazsa, kimlerin yerleştirileceği kurayla belirlenir. Adaylar, ortaöğretimi bitirme notlarına göre altı kategoriye ayrılır. Yedinci kategori, yabancı öğrenciler içindir. Kura işlemi 25 Eylül'de sona erer. Yerleştirilemeyen öğrencilerin bir sonraki yıl tekrar başvurma hakkı vardır.

İNGİLTERE

İlk ve Ortaöğretim

Beş yaşından onaltı yaşına kadar olan eğitim zorunludur. Öğrenciler, bu sürenin sonunda *Ortaöğretim Genel Sertifikası (General Certificate of Secondary Education)* sınavına girerler.

Öğrenciler daha sonra çeşitli okullarda iki yıllık lise öğrenimi görerek, yükseköğretime girmek için gereken sınavlara hazırlanırlar. Bu sınavlar şunlardır:

- *General Certificate of Education*
- *Advanced Level and Advanced Supplementary Level*
- *Business and Technical Education Council (BTEC) National Diploma or Certificate.*
- *Scottish Certificate of Education*
- *Higher Grade (17 yaşında) and Certificate of Sixth Year Studies (18 yaşında)*
- *Scottish Vocational Education Council National Certificate*
- *The General National Vocational Qualification*
- *The International Baccalaureat Diploma*

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumlarına yerleştirme, merkezi olarak *UCAS (Universities and Colleges Admissions Service)* tarafından yapılır. Kurumlar, öğrenci kabulünde izleyecekleri politikayı kendileri belirler. Kontenjan sayıları, *Higher Education Funding Council* tarafından üniversitelere dağıtılan mali desteğe göre belirlenir.

UCAS Sistemi

Adaylar, başvuru formunda altı tercih belirtirler. Tercihlerde öncelik sırası yoktur. Başvuru formu *UCAS*'a gönderildikten sonra altı kopya olarak çoğaltılıp ilgili üniversitelere gönderilir. Yükseköğretim kurumları, başvuruları kendi kabul koşullarına göre değerlendirir. Bazıları adaylarla mülakat yapar (tüm öğretmen yetiştirme programlarına kabul için mülakat zorunludur).

Üniversitelerin adayları kabul edip etmedikleri yönündeki kararları, *UCAS* aracılığıyla adaylara bildirilir. Sınavlar yaz aylarında yapıldığı için, adaylara yapılan teklifler koşulludur ve üniversiteye başlamadan bu koşulların yerine getirilmesi gerekir. Programlara kabul için en az *GCE A* düzeyinde iki dersden başarılı olmak gerekir. *BTEC HND* programlarına başlayabilmek için *GCE A* düzeyi veya eşdeğeri bir dersde başarılı olmak yeterlidir.

Adaylar, kendilerine yapılan olumlu tekliflerin en fazla iki tanesini kabul edebilir. Bunlardan birincisi *ciddi kabul* olarak, diğeri ise ilk teklifin gerçekleşmemesi durumunda *sigorta* olarak algılanır. Adayların cevapları, yine *UCAS* aracılığıyla kurumlara bildirilir.

Yaz aylarında sınav sonuçları belli olur ve sonuçlar kurumlara genellikle **UCAS**, bazı durumlarda da aday tarafından bildirilir. Adayın kaydı, koşulların sağlanması durumunda kesinleşmiş olur. Giriş koşullarını sağlayamayan adaylar, ancak yer kalması halinde kabul edilebilir. Aday, birinci tercihinin gerçekleşmesi durumunda, ikinci tercihten vazgeçer.

Her iki tercihinde de yerleştirilemeyen ancak kabul için minimum koşulları taşıyan adaylar, kontenjanlarda boş kalan yerler için daha ilerideki bir tarihte tekrar başvuru yaparlar.

İRLANDA

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından onbeş yaşına kadar olan dokuz yıllık eğitim zorunludur. Ortaöğretim, üç veya dört yıllık ortaokul ile iki yıllık lise dönemini kapsar. Lisedeki öğrenciler, biri İrlandaca olmak üzere en az beş ders alarak bu derslerden bitirme sertifikası sınavına (*Leaving Certificate Examination*) girerler. Her ders için *Orta Düzey (Lower/Ordinary Level)* ve *Yüksek Düzey (Higher/Honours Level)* sınavları hazırlanır.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumu olarak on üniversite ile üniversiteye bağlı kuruluşlar (16 teknoloji koleji ile sanat ve tasarım koleji; 7 eğitim koleji ile ev ekonomisi koleji) bulunmaktadır. Bu kurumlara giriş için *Bitirme Sertifikası*'na sahip olmak gerekir.

Başvurular, *Merkezi Başvuru Ofisi (Central Applications Office – CAO)* ile *Merkezi Başvuru Servisi*'nin (*Central Applications Services – CAS*) ortaklaşa oluşturdukları merkeze yapılır.

Programlar ve üniversiteler hakkındaki danışmanlık hizmeti, *Mesleki Yönlendirme Danışmanları Enstitüsü (Institute of Careers Guidance Counsellors)* tarafından verilir. Ülkenin değişik yerlerinde *CAO* tarafından Kasım ve Aralık aylarında düzenlenen seri toplantılarla, Enstitü temsilcileri tarafından lise temsilcilerine bilgi verilir. Toplantı akşamında ise öğrenciler ve ebeveynleri için Mesleki düzenlenir.

CAO/CAS El Kitabı ve başvuru formu ile üniversite/kolej katalogları, Eylül ayı ortalarında okullara dağıtılır. Adayların, lisans ve sertifika düzeyindeki programlardan onar tane tercih yapma hakkı vardır. Başvuru için adaylardan ücret alınır.

CAO/CAS birleşik sisteminde, adayların hangi programlara gireceği belirlemek amacıyla kullanılan puan tablosu aşağıda belirtilmiştir:

Bitirme Sertifikası Notu	Yüksek Düzey	Orta Düzey	Ek Puan*
A1	100	60	40
A2	90	50	35
B1	85	45	30
B2	80	40	25
B3	75	35	20
C1	70	30	15
C2	65	25	10
C3	60	20	5
D1	55	15	
D2	50	10	
D3	45	5	

* Ek puan uygulaması, *University College, Dublin* ve *University of Limerick* tarafından Yüksek Düzeyde Matematik Bitirme Sertifikasına sahip olanlar için uygulanır. Ayrıca, *The Dublin Institute of Technology*, Elektrik-Elektronik Mühendisliği programı için Matematik ve fen bilimleri bitirme sertifikalarına sahip olanlar için ek puan uygulaması yapar.

Yükseköğretim kurumları, her programa alınacak öğrenci sayıları ile o programa giriş için gereken minimum puanı, Ağustos ayında *CAO/CAS* merkezine bildirir. *Bitirme Sertifikası* sınavlarının sonuçları da Ağustos ayında açıklanır. Tüm bilgiler bilgisayara yüklenir ve öğrenci aldığı puana karşı gelen en üst tercihi yerleşir.

İSPANYA

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından ondört yaşına kadar olan sekiz yıllık öğretim zorunludur. Bu süre, önümüzdeki yıllarda on yıla çıkartılacaktır. Zorunlu eğitimi başarıyla tamamlayanlara, ortaöğretime geçiş imkanı veren *Okul Mezuniyet Sertifikası* verilir. Gerekli standartlara ulaşamayanlara ise mesleki eğitim kuruluşlarında düzenlenen alt düzey kurslara geçiş imkanı veren *Okul Devam Sertifikası* verilir.

Üç yıllık ortaöğretimi (*Bachillerato Unificado y Polivalente - BUP*) başarı ile tamamlayanlar, bir yıllık üniversiteye yönelik kursa (*Curso de Orientacion Universitaria - COU*) devam ederler.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumu olarak üniversiteler, politeknik üniversiteler ve uzmanlaşmış kurumlar bulunmaktadır. *COU*'dan başarılı olan öğrenciler üniversite giriş sınavına (*Selectividad*) girebilir. Değerlendirmede, sınav sonucunun % 50'si ile ortaöğretimdeki dört yıllık not ortalamasının % 50'si göz önüne alınır.

Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır ve üniversiteler giriş koşullarını kendileri belirler. Üniversiteler bazı durumlarda özel giriş sınavları yapabilir.

ÍSVEÇ

İlk ve Ortaöğretim

Yedi yaşından onaltı yaşına kadar olan dokuz yıllık eğitim zorunludur. Bu sürenin sonunda bitirme sınavı yoktur. Öğrencilere, her dersdeki performanslarını gösteren bir sertifika (*Slutbetyg*) verilir. Bunu takip eden üç yıllık lise eğitimi *Gymnasium*'da yapılır ve başarılı öğrenciler lise bitirme sertifikası (*Augnsbetys/Slutbetys*) alırlar. *Gymnasium*'da yapılan reform sonucunda, 1997 yılından itibaren lise bitirme sertifikası olarak sadece *Slutbetys* derecesi verilmeye başlanmıştır.

Yükseköğretim

Augnsbetys/Slutbetys derecesine sahip olan öğrenciler ile en az dört yıllık iş tecrübesine sahip 25 yaşından büyüklerden lise düzeyinde en az iki yıl öğrenim görenlerin yükseköğretime başvurma hakkı vardır.

Yükseköğretim kurumları ve programları hakkındaki bilgi, her yıl Kasım ayında *Milli Yükseköğretim Kurumu (VHS)* tarafından bastırılan ve okullara dağıtılan elkitabında yer alır.

Üniversiteler, kabul sistemlerini kendileri yürütebilir veya bu işin *VHS* tarafından yapılmasını isteyebilirler. Halen, üniversitelerin birçok programına öğrenci yerleştirme işlemi *VHS* tarafından yapılmaktadır.

Hükümet tarafından üniversitelere ayrılan bütçe, son üç yıl içerisinde üniversiteye yeni başlayan ve üniversiteden mezun olan ortalama öğrenci sayılarına göre belirlenir. Üniversiteler, mezun etmeyi planladıkları öğrenci sayılarına göre alınması gereken öğrenci sayılarını kendileri belirler.

Yükseköğretime, Güz veya İlkbahar dönemlerinde başlanabilir. Öğrencilerin çoğunluğu Güz döneminde başlar. Giriş koşulları, *VHS* tarafından Kasım ayında bastırılan elkitabında yer alır. Adaylar, başvuru formunda oniki tercihi istek sırasına göre belirtirler. Formlar doğrudan *VHS*'a gönderilir ve bilgisayara işlenir.

Sınav sonuçları, adaylar tarafından *VHS*'a gönderilir ve bilgisayara işlenir. İlk yerleştirme işlemi, bilgisayar tarafından Temmuz ayında yapılır. Boş kalan kontenjanlar için ikinci yerleştirme Ağustos ayında gerçekleştirilir. Her iki yerleştirmede de açıkta kalan öğrenciler yedek listeye alınır. Boş kalan yerler için üniversiteler doğrudan öğrenci kabul edebilir. Yerleştirilemeyen adaylar, bir sonraki yıl tekrar başvurabilir.

İSVİÇRE

İlk ve Ortaöğretim

Eğitim dokuz yıl süre ile zorunludur. Ancak, düzenlemeler kantonlara göre farklılıklar gösterebilir. Öğrenciler iki ile dört yıllık ortaokuldan sonra dört ile beş yıllık lise (*grammar*) öğrenimine devam ederler. Liseyi başarıyla bitirenlere *Maturity* diploması verilir.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumu olarak on üniversite vardır. *Maturity* diplomasına sahip herkesin üniversiteye girme hakkı vardır. Başvurular, Haziran ayında doğrudan üniversitelere yapılır. Üniversitelerde kontenjan sınırlaması yoktur. Ancak, üniversiteler, kontenjanlar üzerinde oluşan baskılar nedeniyle ön kayıt sistemini uygulamaya başlamışlardır. Bazı öğrenciler, başvuruda bulunmadıkları bazı üniversitelerdeki programlara başlamak durumunda kalmaktadırlar. 1993 yılı istatistiklerine göre, 20-24 yaş arasındaki gençlerin % 18,4'ü yükseköğretime başlamaktadır.

İTALYA

İlk ve Ortaöğretim

Zorunlu eğitim, altı yaşından ondört yaşına kadardır. Beş yıllık ilköğretimden sonra öğrenciler üç yıllık ortaokul eğitimi alırlar. Ortaokul diploması (*Diploma di Licenza della Scuola Media*) alabilmek için bitirme sınavlarından başarılı olmak gerekir. İsteyen öğrenciler, beş yıllık lise öğrenimine devam edebilir. Üniversiteye devam etmek isteyenlerin klasik veya fen dallarını seçmeleri gerekir. Lise bitirme sınavlarından (*Maturita*) başarılı olan öğrenciler mezuniyete ve üniversiteye girmeye hak kazanırlar.

Yükseköğretim

Maturita sertifikasına sahip tüm öğrencilerin üniversiteye girme hakkı vardır. Ancak, üniversiteler, yükseköğretime başlayacak öğrenci sayısını sınırlamak için kendileri giriş sınavları koyarak resmi olmayan kontenjan sınırlaması uygularlar.

Programlar hakkındaki bilgi ve giriş koşulları, üniversiteler tarafından açıklanır. Öğrenciler başvurularını doğrudan üniversitelere yaparlar. Birden fazla kuruma başvuru yapılabilir. Başvuru için son tarih Ekim ayıdır. Her programa alınacak öğrenci sayısına üniversiteler karar verir. Üniversiteler, alınacak öğrencilere ne zaman ve ne şekilde sınav yapacaklarına da kendileri karar verir. Sınavlar genellikle yazılı veya çoktan seçmeli sınavı takip eden mülakat şeklindedir. Başarısız adaylar, bir sonraki yıl tekrar başvurabilir. Ancak, sınavları tekrar almak zorundadır. Birinci sınıfın sonunda başarısızlık nedeniyle yükseköğretimden ayrılanların oranı oldukça fazladır (1994'de % 24,7).

İZLANDA

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından onaltı yaşına kadar olan on yıllık eğitim zorunludur. İlkokul ve ortaokulu kapsayan bu sürenin sonunda isteyenler dört yıllık lise öğrenimi görür. Lise öğrenimi sonunda öğrenciler bitirme sınavına (*Studentsprof*) girerler.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumu olarak iki üniversite ve üç kolej bulunmaktadır. Yükseköğretime başlamak için *Studentsprof* sınavından başarılı olmak zorunludur.

Başvurular doğrudan üniversite veya koleje yapılır. Birden fazla kuruma başvuru yapılabilir. Birçok programda kontenjan sınırlaması vardır. Öğrenciler, *Studentsprof* sınavından almış oldukları notlara göre kabul edilirler. Kabul edilmeyenler bir sonraki sene yine başvurabilir. Ancak, bekleyen öğrencilere öncelik tanınmaz. Bazı programlarda 1. sönestre sonunda yapılan eleme sınavında başarılı olanlar öğrenimlere devam edebilirler.

LATVIA

İlk ve Ortaöğretim

Dokuz yıllık eğitim zorunludur. İlk ve ortaokulu tamamlayan öğrenciler, üç veya dört yıllık lise öğreniminden sonra bitirme sınavlarına girerler. Bu sınavlar, beş zorunlu ve en az yedi seçmeli dersi kapsar. Seçmeli dersler, üniversitede izlenmek istenen programların koşullarına göre, öğrenciler tarafından onuncu yılın başında belirlenir. Sınavlardan başarılı olanlara *Genel Ortaöğretim Sertifikası (General Secondary Education Certificate – GSEC)* verilir.

Yükseköğretim

GSEC'ye sahip olanların yükseköğretim yapma hakkı vardır. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır. Üniversiteler giriş koşullarını kendileri belirler. Üniversitelere alınacak öğrenci sayıları *Eğitim Bakanlığı* tarafından; Tıp Akademisi, Denizcilik Akademisi, Milli Güvenlik Akademisi gibi özel kuruluşlara alınacak öğrenci sayıları ise ilgili bakanlıklar tarafından tahsis edilen bütçeye göre belirlenir.

Yükseköğretim kurumları, başvuruların başlamasından en az beş ay önce kabul koşullarını ilan ederler. Öğrencilere hangi programa ve üniversiteye gitmeleri konusundaki danışmanlık hizmeti liselerde verilir. Ortaöğretim Haziran'da sona erer. Üniversitelere başvurular ise Temmuz ayında doğrudan üniversitelere yapılır. Bazı durumlarda başvuru ücreti ödenir. Birden fazla üniversiteye başvuru yapılabilir. Üniversiteler kabul edecekleri öğrencileri, akademik yılın başladığı Ekim ayından önce belirlerler.

Üniversiteler, genellikle üç değişik yöntemle öğrenci kabul ederler:

- Giriş sınavları
- *GSEC* sonuçları ve mülakat
- *GSEC* sonuçları

Bütçe imkanlarına bağlı olarak saptanan kontenjan sayısı, öğrencilerin eğitim ücretlerini kendileri ödemeleri durumunda artırılabilir. Başvuruları kabul edilmeyen öğrenciler bir sonraki yıl tekrar başvurabilirler. Ancak, o yıl için belirlenen başvuru koşullarına uymak zorundadırlar.

LİTVANYA

İlk ve Ortaöğretim

Beş yaşından onaltı yaşına kadar olan eğitim zorunludur. Öğrenciler daha sonra üç yıllık lise öğrenimi görürler. Bu sürenin sonunda verilen sınavlardan başarılı olanlar lise diplomasına (*Branados Atestatas*) hak kazanır.

Yükseköğretim

Yükseköğretim, onaltı üniversite tarafından yürütülür. Lise diplomasına (*Branados Atestatas*) sahip herkesin yükseköğretim görme hakkı vardır. Ancak, öğrencilerin seçimi, üniversitelerin sorumluluğundadır. Kontenjan sayısı, *Eğitim ve Bilim Bakanlığı* tarafından tahsis edilen bütçeye göre belirlenir. Bazı durumlarda, kız ve erkek öğrenciler için kotalar belirlenebilir. Bakanlık, üniversitelerdeki programlar hakkında detaylı bilgi veren bir kitabı her yıl Ocak ayı içerisinde yayınlar. Ayrıca, her üniversite kendi kataloğunu yayınlar.

Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır. Üniversiteler, kabul koşullarını kendileri belirler ve lise diplomasının yanı sıra, giriş sınavı ve mülakat yaparlar. Başarısız adayların bir sonraki yıl tekrar başvurma hakkı vardır.

Özel yetenekli çocuklara, yetimlere, özürllülere, devletin bakımı altındaki çocuklara ve güneydoğu bölgesindeki çocuklara öncelik tanınır. Tüm programlarda kontenjan sınırlaması vardır. Adaylardan başvuru ücreti alınmaz.

Kaunas Teknoloji Üniversitesi'nin (Kaunas University of Technology – KTU), kendine özgü kabul koşulları aşağıda verilmiştir:

• 1. Aşama

Adaylar, lise öğrenimlerini tamamlamadan başvurabilir. Adayların lisedeki başarılarının yöneticiler tarafından belirtilmesi ve başvurunun *KTU*'yu daha önce bitirmiş olanlar tarafından desteklenmesi gerekir. *KTU Kabul Komisyonu*, Ocak, Mart ve Mayıs aylarında toplanarak başvuruları değerlendirir. Komisyon, her adayın kabul edilebilmesi için gereken not ortalamasını belirleyerek adaylara bildirir. Başarısız adaylar bir sonraki yıl yeniden başvurabilir. Kabul edilen adayların lise diplomalarını Temmuz ayı başından önce üniversiteye vermeleri gerekir.

• 2. Aşama

Temmuz ayından önce lise diploması ile üniversiteye başvurup istenilen ortalamaya sahip olduğunu belgeleyen adaylar kabul edilir. 1 Temmuz'dan sonra boş kalan yerler için 3. Aşama uygulanır.

• 3. Aşama

Lise diplomasına sahip herkese açık bu aşamada kabul için uygulanan yöntemler şunlardır:

a) Lise bitirme sınavlarında Litvanyaca ve matematik derslerinden alınan notlarla *KTU* tarafından ilgili alanda verilen sınavda alınan not. Bu sınavın verildiği alanlar şunlardır:

- ◆ Yabancı dil (İdari Bilimler, Uluslararası Çalışma Merkezi)
- ◆ Çizim ve kompozisyon (Mimarlık)
- ◆ Genel eğitim (Diğer fakülteler)

b) Aşağıdakiler için de ayrıca kredi verilebilir:

- ◆ Lise bitirme ortalaması
- ◆ İlgili alanda akademik başarı
- ◆ Liseyi şeref derecesi ile bitirme
- ◆ Yetimler ve özürllüler
- ◆ *KTU*'yu daha önce bitirmiş olanların veya lise öğretmenlerinin önerileri

• 4. Aşama

Eğitim ücreti ödemeyi kabul eden öğrenciler için belirli bir kontenjan tanınır.

MACARİSTAN

İlk ve Ortaöğretim

Eğitim, altı yaşından onaltı yaşına kadar zorunludur. İlkokul ve ortaokul sekiz yıl sürer. Lise öğreniminin ilk iki yılı zorunlu, daha sonraki iki yılı ise isteğe bağlıdır. Lise öğrenimini başarıyla tamamlayanlara *Matura* derecesi verilir.

Yükseköğretim

Başvurular doğrudan üniversitelere veya kolejlere yapılır. Üniversiteye giriş için *Matura* derecesine sahip olmak ve yükseköğretim kurumları tarafından verilen sınavlarda başarılı olmak gerekir.

NORVEÇ

İlk ve Ortaöğretim

Zorunlu eğitim on yıl sürelidir. İlköğretimden sonra üç yıllık ortaokul eğitimi vardır. Yükseköğretime devam etmek isteyenler, ortaokuldan sonra 3 yıllık lise eğitimlerini *Gymnasium*'da yaparlar.

Yükseköğretim

Yükseköğretimdeki öğrenci sayısı 1989 yılında 90.000 iken, bu sayı 1994'te 150.000'e çıkmıştır. Başvurular, ülke genelinde belirlenen takvime dayalı olarak doğrudan yükseköğretim kurumlarına yapılır.

Yükseköğretime başlamak için lise diplomasına (*Vitrenial fra den Videregaende Skole*) sahip olmak gerekir. Ancak, bazı kurumlar ek sınavlar yapabilir. Bazı programlarda kontenjan sınırlaması vardır.

Başvuru Takvimi

15 Nisan	Başvuru formlarını doğrudan yükseköğretim kurumlarına vermek için son gün. Başvuru ücreti yoktur, adaylar birden fazla kuruma başvurabilir.
Formlar, yükseköğretim kurumları tarafından kontrol edilir ve eksik belge varsa adaylardan istenir.
1 Temmuz	Sınav sonuçlarının veya giriş koşullarını belgeleyen resmi belgelerin yükseköğretim kurumlarına gönderilmesi için son gün.
25 Temmuz	Sonuçların adaylara bildirilmesi. Adaylar kabul edilebilir, reddedilebilir veya yedek listeye konabilir.
1 Ağustos	Adaylar, kendilerine yapılan teklifleri bu tarihe kadar kabul veya red etmek zorundadır. Boş kalan yerler için yedek listede olanlara teklif yapılır. Başvurusu kabul edilmeyen adaylar bir sonraki yıl tekrar başvurabilir. Bu adayların yaşına (23 yaşına kadar), askerlik hizmetine, iş tecrübesine ve akademik yeterliliğine bazı ek puanlar verilebilir.
22 Ağustos	Akademik yılın başlaması.

Öğrencilere yükseköğretim kurumları ve programları hakkında danışmanlık ve rehberlik hizmetleri liselerde verilir. Yükseköğretim kurumları, bir önceki yıl kendilerine başvuran ve kabul edilen öğrenci sayıları ile ilgili bilgiyi okullara gönderir.

POLONYA

İlk ve Ortaöğretim

Yedi yaşından onbeş yaşına kadar sekiz yıllık eğitim zorunludur. İsteyen öğrenciler bir yıl daha okuyabilir veya beş yıllık lise eğitimine devam edebilir. Lise öğrenimlerini tamamlayarak bitirme sınavlarında başarılı olanlara *Matura* diploması verilir.

Yükseköğretim

Matura diplomasına sahip herkesin yükseköğretim kurumlarına başvuru hakkı vardır. Ancak, kurumlar ayrıca giriş sınavı yapabilir.

PORTEKİZ

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından onbeş yaşına kadar olan eğitim zorunludur. Bunu, isteğe bağlı üç yıllık ortaöğretim takip eder. Onikinci yılın sonunda öğrenciler ulusal düzeyde verilen *prova de afericao* sınavına girerler.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumlarındaki programlara kontenjan sınırlaması vardır. Her kurum, programlara alacağı öğrenci sayısını kendisi belirler. Ancak *Eğitim Bakanlığı*, diğer bakanlıklara da danışarak, gerektiğinde yükseköğretim kurumlarından kontenjanlarını yeniden gözden geçirmelerini isteyebilir. Programlara alınacak öğrenci sayıları, gerek Bakanlık tarafından gerekse yükseköğretim kurumları tarafından yayınlanan kitapçıklarla adaylara duyurulur. Üniversitelerin giriş koşulları ile ilgili bilgi, *Yükseköğretime Giriş Merkezi*'nin bölgesel büroları tarafından okullara dağıtılır.

Ortaöğretimde oniki yılını tamamlayan herkesin yükseköğretime başvurma hakkı vardır. Ayrıca, 25 yaşından büyük adaylar ile yurtdışında öğrenim görenler için belirli sayıda kontenjan ayrılır.

Özel kotalar şunları kapsar:

- Azor Adaları, Madeira ve Macau'dan gelen adaylar
- Portekizli göçmenler ve onlarla birlikte yaşayan akrabaları
- Silahlı kuvvetler mensupları
- Özürlü adaylar

Başvuru, *Yükseköğretime Giriş Merkezi*'ne (*Niecleo de Acesso ao Ensino Superior*) yapılır. Adaylar başvuru formunda öncelik sırasına göre altı tercih belirtirler. Yerleştirme işlemi bilgisayarla yapılır ve adayların puanları şu şekilde hesaplanır:

a) Ortaöğretimdeki başarı

- ◆ 10. ve 11. yıllardaki not ortalaması 30 %
- ◆ 12. yıldaki not ortalaması 10 %
- ◆ *Prova de afericao* 10 %

b) Adayların seçmiş oldukları programla ilgili yeteneklerini ölçen sınav (*Provas específicas*) sonucu 50 %

(Devlet tarafından desteklenen yükseköğretim kurumların çoğunluğunda bu sınav ulusal düzeyde verilir. Özel yükseköğretim kurumları ile devlet yükseköğretim kurumlarının bazı programlarında bu sınav bölgesel olarak verilir.)

Aşağıda belirtilenler için de ayrı kontenjan tanınır:

- 25 yaşın üzerinde olup üniversiteye başvurma için gereken niteliklere sahip olmayan ancak yetenek sınavında başarılı olan adaylar
- Özel veya yabancı yükseköğretim kurumlarından transfer etmek isteyen öğrenciler

Aşağıda belirtilen kategoride olanlar için ayrıcalık tanınır:

- Diplomatik misyon üstlenen Portekizli memurlar ve onlarla birlikte oturan yakınları
- Portekiz bursu alanlar ile resmi görevle yurtdışında bulunan Portekizli memurlar ve onlarla birlikte oturan yakınları
- Belirli bir eğitim için yurtdışında bulunan Portekiz Silahlı Kuvvetler mensupları
- Portekizce konuşan Afrika ülkeleri ile Portekiz arasında imzalanan işbirliği anlaşmaları çerçevesinde burs alanlar
- Portekizde bulunan diplomatlar ve onlarla birlikte oturan yakınları
- Derece alan sporcular
- Kendileri veya ebeveynleri Timor'da doğmuş adaylar

Üniversiteye girişte başarısız olan adaylar, bir sonraki yıl tekrar başvurabilirler. Ancak, giriş sınavını tekrar almak zorundadırlar.

ROMANYA

İlk ve Ortaöğretim

Öğrenciler, sekiz yaşından onaltı yaşına kadar dört yıllık ilköğretim ve beş yıllık ortaokul eğitimi almak zorundadır. Dokuz yıllık bu eğitimi başarıyla tamamlayanlara *Zorunlu Eğitim Sertifikası* verilir. Bunu takip eden üç yıllık lise eğitimini başarıyla bitirenler *Diploma de Bacalaureat* diplomasına hak kazanırlar. Lise eğitimi üç dala ayrılmıştır: Fen bilimleri, Teknik bilimler, Beşeri bilimler.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumları, üniversiteleri, politeknikleri, enstitüleri ve akademileri kapsar. Açılacak programlar, bu programlara alınacak öğrenci sayıları ve kabul koşulları *Eğitim Bakanlığı* tarafından belirlenir. Kurumlar bu bilgileri medya ve katalogları yardımıyla adaylara duyurur.

Bacalaureat diplomasına sahip herkesin yükseköğretime başlama hakkı vardır. Ancak, birçok programdaki arz ile talep arasındaki dengesizlik nedeniyle *Eğitim Bakanlığı* tarafından düzenlenen üniversiteye giriş sınavı yapılır. Bu sınav, Eylül ayı içerisinde değişik sınav merkezlerinde aynı günde verilir. Sınavların yürütülmesinden ve değerlendirmesinden kurumlar sorumludur.

Öğrenciler, sınavdan on gün önce ücret ödeyerek kayıt yaptırırlar. Öksüzler ile 1989 Romanya Devrimi'nin kahramanları ve onların 1. derece yakınları ücret ödemezler. Öğrenciler genellikle evlerine en yakın kurumun sınavına girerler.

Adaylar, yükseköğretimde takip etmek istedikleri programla ilgili iki veya üç dersden yazılı sınava girerler. Güzel sanatlar, mimarlık, filoloji, ilahiyat ve beden eğitimi konularında eğitimi görmek isteyenlerin, bu sınava girmeden önce yetenek sınavından başarılı olmaları gerekir.

Sınavlar, tam not 10 olmak üzere değerlendirilir. Kabul için gereken en düşük not genellikle 5'dir. Tıp, hukuk, ekonomi ve felsefe gibi popüler programlara girebilmek için en az 8 alınması gerekir. Adaylar, sınav sonuçlarının yeniden değerlendirilmesini isteyebilir. Başarısız adaylara alternatif programlar önerilebilir.

RUSYA

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından itibaren dokuz yıllık eğitim zorunludur. Yükseköğretime hazırlık için isteyen öğrenciler iki yıllık liseye devam ederler. Bu sürenin sonunda bitirme sınavından başarılı olmak zorundadırlar.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumu olarak 500'ün üzerinde üniversite, öğretmen yetiştirme kolejleri ve uzmanlaşmış kurum bulunur. Ayrıca, 200 dolayında lisanslı özel kurum bulunmaktadır. Üniversiteye giriş için yapılan sınava lise diplomasına sahip öğrencilerin katılabilir. Bu sınavlar, her üniversite tarafından ayrı olarak yapılarak değerlendirilir.

Her program için alınacak öğrenci sayısı, devlet tarafından sağlanan mali kaynağa göre belirlenir. Ancak, yükseköğretim kurumları, eğitim ücretini kendileri ödemeyi kabul eden öğrenciler için ek kontenjan sağlayabilir.

Üniversiteye girişte başarısız olanlar bir sonraki yıl tekrar sınava girebilir.

SLOVAK CUMHURİYETİ

İlk ve Ortaöğretim

Dokuz yıllık zorunlu eğitim, ilk ve ortaokul eğitimini kapsar. İsteyen öğrenciler, dört yıllık lise eğitimine Gymnasium'da devam edebilir. Bu sürenin sonunda bitirme sınavlarına (*Vysvedceni o Maturitni Zkouska* veya *Maturita*) girilir.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumu olarak onsekiz üniversite, bir eğitim yüksek okulu ve dört sanat ve tasarım akademisi vardır.

Çek ve Slovak Federasyonunun dağılmasından sonra, Çek Cumhuriyeti 1991 yılında yeni bir yükseköğretim yasası hazırlamış ve yükseköğretimin sorumluluğunu üniversitelere vermiştir. Açılacak programlar ve bunlara alınacak öğrenci sayıları, yükseköğretim kurumları tarafından belirlenir. Buradaki tek kısıtlama, hükümet tarafından verilecek destek miktarıdır. Her kontenjan için yaklaşık 2,5 başvuru yapılır. En çok başvuru alanlar, sosyal bilimler, sanat ve iktisattır.

Başvurular 15 Aralık ile 31 Mayıs tarihleri arasında doğrudan kurumlara yapılır. Öğrenciler, birden fazla kuruma başvurabilir. Başvuruların değerlendirilmesi, yükseköğretim kurumlarının sorumluluğundadır.

Üniversitelere girmek için *Maturita*'ya sahip olmak yeterlidir. Ancak, yükseköğretim kurumları veya fakülteler kendi giriş sınavlarını da yapabilir. Bu sınavlar yazılı ve sözlü olarak yapılır. Yükseköğretim kurumlarının çoğunluğu öğrenci kabulünde *Maturita* sınavı sonuçları ile giriş sınavı sonuçlarını eşit ağırlıkta değerlendirir. Bazıları ise sadece *Maturita* sonuçlarını göz önüne alır.

Başarısız adaylar bir sonraki yıl tekrar başvurabilir. Ancak, giriş sınavını tekrar almak zorundadırlar.

SLOVENYA

İlk ve Ortöğretim

Altı yaşından onbeş yaşına kadar dokuz yıllık eğitim zorunludur. Zorunlu eğitimi başarıyla tamamlayanlara bitirme sertifikası (*Spricaval o Končani Osnovni Šoli*) verilir.

Eğitim ve Spor Bakanlığı'nin sorumluluğunda olan ortaöğretim, 147 devlet ve 6 özel okulda yürütülür. Ortaöğretim programları, iki yıl (meslek okulları) ile beş yıl (gramer ve teknik okullar) arasında değişir. En az dört yıllık ortaöğretimi başarıyla tamamlayanlara ortaöğretim bitirme sertifikası verilir. Beş yıllık eğitimi başarıyla tamamlayanlara ise *Matura* diploması verilir. *Matura*, öğrencilere yükseköğretime giriş hakkı verir. Özel yükseköğretim kurumlarının mesleki programlarına başlamak isteyenlerin *Matura* diplomasına sahip olması veya okul dışından verilen sınavda (*Zaključni izpit*) başarılı olmaları gerekir.

Yükseköğretim

Slovenya'da iki üniversite ve iki özel yükseköğretim kurumu vardır. Kanuna göre, öğrencilerin yükseköğretime başlama hakkı vardır. Tam zamanlı öğrenciler, eğitim ücreti ödemezler, burs almak veya bankadan borç almak için başvurabilirler. Yükseköğretimin herhangi bir yılında başarısız olan öğrenciler, başarısız oldukları yılı tekrar ederler veya başka bir programa geçebilirler. Ancak böyle bir hak, her öğrenciye bir defa tanınır. Bir kere daha başarısız olan öğrenciler öğrenimlerine yarı zamanlı öğrenci olarak devam ederler ve öğrenim ücretinin yarısını öderler.

Her program için kontenjan sınırlaması vardır ve programlara alınacak öğrenci sayılarının belirlenmesinde hükümetin onayı alınır. Başvuru sayısının fazla olması durumunda yükseköğretim kurumu hükümete başvurarak sayı sınırlanmasının onaylanmasını ister.

Öğrencilerin kabulünde değişik ölçütler göz önüne alınır:

- *Matura*'daki not ortalaması veya ortaöğretim bitirme sınavındaki başarısı
- Ortaöğretimdeki son iki yılın not ortalaması
- Bazı durumlarda, *Matura*'daki veya ortaöğretim bitirme sınavındaki derslerden alınan notlar

UKRAYNA

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından onbeş yaşına kadar dokuz yıllık eğitim zorunludur. İsteyen öğrenciler, iki veya üç yıllık lise eğitimi görürler. Bu eğitimin sonunda bitirme sınavlarında başarılı olanlara ortaöğretim bitirme sertifikası verilir.

Yükseköğretim

Üniversiteye başlayabilmek için ortaöğretim bitirme sertifikasına sahip olmak gerekir. Ancak, üniversiteler ayrıca kendi giriş sınavlarını yaparlar.

YUNANİSTAN

İlk ve Ortaöğretim

Beşbuçuk yaşından onaltıbuçuk yaşına kadar olan eğitim zorunludur. Altı yıllık ilkokul eğitimi sonunda ilkokul diploması alan öğrenciler üç yıllık ortaokula (*Gymnasio*) devam ederler. Ortaokul eğitimi sonunda alınan diploma (*Apolytirion of Gymnasio*) ile zorunlu eğitim son bulur. İsteyen öğrenciler üç yıllık lise (*Lykeio*) öğrenimine devam edebilir. Dört tip lise bulunmaktadır: Genel, Çok Amaçlı, Mesleki ve Teknik, Klasik. Üç yıllık lise eğitimini bitirenlere *Apolytirion Lykeion* diploması verilir.

Yükseköğretim

Yükseköğretim, üniversiteler (*Anotera Ekpedeftika Idrymata – AEI*) ve teknik eğitim kurumlarını (*Technologica Ekpedeftika Idrymata – TEI*) kapsar. Üniversiteye giriş için *Apolytirion Lykeion* diplomasına sahip olmak ve ülke genelinde yazılı olarak yapılan üniversite giriş sınavından başarılı olmak gerekir. Üniversite giriş sınavına giren adayların toplam sayısı 120.000 dolayındadır.

• Başvuru yöntemi

Lise son sınıf öğrencileri, Nisan ayı içerisinde başvuru formunu doldurarak Ulusal Genel Sınav Merkezi'ne gönderir. Başvuru için ücret ödenir. Öğrencinin takip etmek istediği programı göre 4 tip sınav yapılır. Öğrencilerin tercihlerini yapmada yönlendirici herhangi resmi bir rehberlik müessesesi yoktur.

Grup A: Mühendislik, matematik ve fen bilimleri, ziraat ve ormancılık programları ile Kara, Hava ve Deniz Akademilerine gitmek isteyen öğrenciler için düzenlenir. Sınav konuları şunlardır: Matematik, Fizik, Kimya, Kompozisyon.

Grup B: Sağlık bilimleri programlarını takip etmek isteyen öğrenciler için düzenlenir. Sınav konuları şunlardır: Fizik, Kimya, Biyoloji, Kompozisyon.

Grup C: Hukuk, edebiyat, felsefe, tarih, ilahiyat, arkeoloji, filoloji ve sanat programlarını takip etmek isteyen öğrenciler için düzenlenir. Sınav konuları şunlardır: Eski Yunan Tarihi, Latince, Tarih, Kompozisyon.

Grup D: İktisat, siyaset bilimleri, işletme, sosyoloji programlarını takip etmek isteyen öğrenciler için düzenlenir. Sınav konuları şunlardır: Matematik, Tarih, İktisat, Kompozisyon.

Mimarlık ile İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca Edebiyatı gibi bazı özel alanlar için ayrı sınavlar düzenlenebilir.

Öğrencilere başvuru formunda 60 tercih hakkı verilir.

Sınavlar, her yılın Haziran ayında, üyeleri ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları tarafından *Eğitim Bakanlığı* tarafından seçilen *Genel Sınavlar Merkezi Komitesi*'nce düzenlenir.

Cevaplar iki kişi tarafından ayrı ayrı değerlendirilir ve ortalaması alınır. Eğer aradaki fark daha önce belirlenmiş sınırdan dışarıda ise, üçüncü bir kişi tarafından daha değerlendirilir ve onun verdiği not ile bu nota en yakın verilen notun ortalaması alınır. Daha önceki yılda başarısız olan adayların seçmiş oldukları alanda üç kez daha başvurma hakkı vardır. Bu adayların, daha önce başarılı oldukları bölümlerden tekrar sınava girmelerine gerek yoktur.

Yerleştirme, Bakanlık tarafından sınav sonuçları ile adayların tercihleri göz önüne alınarak bilgisayar yardımıyla yapılır. Adaylar, isterlerse yerleşmiş oldukları programa kayıt yaptırmayabilirler. Ancak bu durumda, bir sonraki yılda tekrar başvurmak zorundadırlar.

EK – 3

**ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SINAVLARINA HAZIRLIK
VE YAPILAN HARCAMALAR**

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın, alacağı önemli kararlara bilimsel bir temel oluşturmak amacıyla, Dünya Bankası kredisi kullanılarak tamamladığı *Üniversite Öğrencilerinin Aile Gelirleri, Kişisel Harcamaları ve Öğrencilerin İş Beklentileri* başlıklı araştırması, 1997 yılı içerisinde Türk üniversitelerinin tüm lisans ve ön lisans programlarında okuyan öğrencileri temsil eden yaklaşık 80 bin öğrenci üzerinde yapılan anketin verilerine dayanmaktadır.

Araştırmanın kapsamı geniş olmakla birlikte, burada yalnızca öğrencilerin üniversiteye giriş için yaptıkları hazırlıklar ve harcamalar konusunda ilginç ve düşündürücü sonuçlar verilmiştir.

Üniversiteye hazırlık, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavlarında başarılı olmak amacıyla formal eğitimin dışında alınan her türlü eğitimi kapsamaktadır. Literatürde *gölge eğitim* olarak da tanımlanan bu tür eğitim, arzın sınırlı olup yükseköğretime geçişin merkezi sınavlar sonucu karar verildiği bir çok ülkede de (örneğin, Japonya, Tayvan, Güney Kore, Yunanistan) yaygın bir şekilde görülmekte ve yükseköğretime geçişte önemli bir rol oynamaktadır. Ülkemizde, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavlarına (ÖSS ve ÖYS) hazırlık için faaliyet gösteren başlıca özel kurs türleri şunlardır: Özel dershaneler, özel dersler, özel grup dersleri, halk eğitim merkezi kursları, öğrencinin kendi lisesindeki hafta sonu kursları. Ayrıca, özel kurslara katılmayıp kitap, dergi ve gazete satın alarak kendi başlarına hazırlanan öğrenciler de bulunmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, üniversitede öğrenim gören öğrencilerin % 78'i özel kurslara katılarak, % 14'ü ise kitap, dergi ve gazete satın alarak Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavlarına hazırlanmışlardır. Öğrencilerin sadece % 8'i hiçbir harcama yapmadan sınavlara kendi başlarına lise bilgilerini tekrarlayarak hazırlanmışlardır.

Özel kurslara katılan öğrencilerin % 88'i özel dershaneler, % 12'si ise özel dersler, özel grup dersleri, halk eğitim merkezleri ve öğrenim gördükleri liselerin hafta sonu kursları yoluyla hazırlanmışlardır.

Öğrenci ailelerinin gelir dilimlerindeki artışla birlikte kurslara katılma yüzdelerinde de bir artış gözlenmektedir. 15 milyon TL altında gelire sahip öğrenci aileleri, aylık gelirlerinin yaklaşık 5 katını; 30 milyon TL ortalama aylık gelire sahip olan ailelerin, aylık gelirlerinin 3 katını; orta gelir grubunda sayılan ve 70 milyon TL aylık gelire sahip ailelerin, aylık gelirlerinin 2 katını kurslar için harcadıkları görülmektedir. Üst gelir gruplarında ise kurs için yapılan harcamalar yaklaşık bir aylık gelirle karşılanmaktadır.

Özel kurslara katılan öğrencilerin, 1997 yıl ortası rakamlarına göre yapmış oldukları ortalama harcama 148 milyon TL'dir. Özel kurslara katılmayıp, sınavlara kitap ve dergi alarak hazırlanan öğrencilerin ortalama harcaması ise 43 milyon TL'dir. Bu harcamalar, vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerde sırasıyla 160 milyon TL ve 41 milyon TL, devlet üniversitelerinde ise 148 milyon TL ve 43 milyon TL'dir. Devlet üniversiteleri ile vakıf üniversiteleri arasında, üniversiteye giriş için yapılan harcamalar bakımından önemli bir farklılık görülmemektedir.

Üniversiteye giriş için yapılan harcamalar, öğrenim görülen üniversiteye göre önemli farklılıklar göstermektedir. Devlet üniversiteleri örnek alınır, yapılan harcamalar

ODTÜ'de 143 milyon TL, Galatasaray Üniversitesi'nde 136 milyon TL, Başkent Üniversitesi'nde 123 milyon TL, Hacettepe Üniversitesinde 175 milyon TL, Harran Üniversitesi'nde 83 milyon TL, Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde ise 113 milyon TL'dir.

Kurslara gitmeyen öğrenciler de dahil olmak üzere öğrenci başına yapılan harcama, *1998 yılı Mayıs ayı fiyatlarına göre*, öğrenci başına 240 milyon TL olarak hesaplanmıştır. İyimser bir hesaplama ile, birden fazla alınan kurslar nedeniyle, bu ortalama harcama düzeyinin % 30 fazlası kadar harcama yapıldığı varsayılırsa, yalnızca üniversiteye yerleşecek öğrencilerin ortalama harcamaları 320 milyon TL olarak hesaplanabilir. 1997-98 öğretim yılında örgün öğretime yerleşen öğrenci sayısı yaklaşık 200 bin olduğuna göre, yıllık harcamalar toplamının 64 Trilyon TL'yi bulması beklenmektedir. Açık öğretim ve ikinci öğretim programlarına yerleşen 600 bin öğrencinin, örgün öğretime giren öğrencinin dörtte biri kadar harcama yaptığı (80 milyon TL) varsayılırsa, yıllık toplam harcamaların 144 Trilyon TL'yi bulması beklenmektedir. Ayrıca, üniversiteye yerleşemeyecek olan öğrencilerin yaptıkları harcamaların bu rakama eklenmesi ile, gölge eğitim sektörünü besleyen nakit akışların boyutları daha net olarak anlaşılabilir. İstatistiksel tahminler, toplam nakit akışının 200 ile 250 Trilyon TL arasında olduğunu göstermektedir. Bu hesaplamanın daha sağlıklı yapılabilmesi için, öğrencilerin önceki yıllarda aldıkları hazırlık kursları için yapılan harcamaların bilinmesi ve ayrıca örgün öğretim programları dışında kalan kesimin ne kadar harcama yaptığı belirlenmesi gerekmektedir.

Sınav sisteminin ortaya çıkardığı *gölge eğitim sektörü*, her geçen yıl hızlı ve kararlı biçimde büyümektedir. Bu sektör, yükseköğretime geçişte kendince bir görev üstlenmiştir. Yalnızca öğrencileri üniversite giriş sınavlarında başarılı kılmayı amaç ve görev edinmiş bu kurumların gerçek anlamda öğretim yapmasını beklemek işin doğasına aykırıdır. Bu nedenledir ki, ortaöğretim kurumlarının eksik bıraktığı öğretimi tamamlama görevini üniversiteler üstlenmişlerdir. Yükseköğretim programlarının çoğunda birinci yıl derslerinin, öğrencilerin ortaöğretimden gelen eksikliklerini gidermeye yönelik olduğu görülmektedir. Böylece, zaten kaynak sıkıntısı çekmekte olan üniversiteler bu yönde çaba göstererek istemedikleri halde mevcut kaynaklarını da boşa harcamaktadırlar.

Diğer yandan, kamuoyunda mevcut sisteme olan itirazlar ve tartışmalar en alt düzeyde seyretmektedir. Öğrenci aileleri de çaresizlikten dolayı durumu kabullenmiş görünmektedir. Öyle anlaşılıyor ki, üniversite çağına gelen evlatlar için her türlü maddi ve manevi özveri göze alınmaktadır. İyimser tahminlere göre, öğrenci velilerinin 200 Trilyon TL düzeyini aşan yıllık harcama miktarı, yalnızca özveri ile oluşan bir kaynaktan yapılmaktadır. Öğrencileri ve ailelerini tatmin edecek çözümler uygulamaya konulduğu takdirde bu kaynağın daha fazlası çözüm üretene doğru yön değiştirebilir.

Herkesi tatmin eden çözüm, *yetenekli öğrencilerin istediği yükseköğretim programında okumasına imkan tanınması* biçiminde ifade edilebilir. Ancak, bir yükseköğretim programına olan talebin en önemli unsuru kalitedir. Bugün vakıf üniversiteleri talep edilen programları açarak ve belirli bir kalite düzeyini tutturarak bu potansiyel kaynağın bir kısmını kullanmaktadır.

Bugün için, katkı payı olarak bilinen yıllık okul harçları, üniversitelerin bir yıllık cari giderlerinin ancak % 10'unu karşılayabilmektedir. Oysa, öğrenci ailelerinin, daha çocukları üniversiteye girmeden hazırlık kursları için yaptıkları harcamaların tutarı üniversitelerin bir yıllık cari harcamalarının % 50'sini bulmaktadır. Bu önemli kaynağı daha akılcı ve verimli kullanmayı sağlamanın yolu, yükseköğretime geçiş için toplumu tatmin edecek çözümler üretmektir.

EK - 4

DIKEY GEÇİŞ YÖNETMELİĞİ

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığından :**MESLEK YÜKSEKOKULLARI VE AÇIKÖĞRETİM ÖNLİSANS
PROGRAMLARI MEZUNLARININ LİSANS ÖĞRENİMİNE
DEVAMLARI HAKKINDA YÖNETMELİK****Amaç**

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, meslek yüksekokulları ve açıköğretim ön lisans programlarından mezun olan yetenekli ve başarılı öğrencilerin örgün öğretim ve açıköğretim lisans programlarına dikey geçiş yapmaları ve yerleştirilmeleriyle ilgili esas ve usulleri belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, meslek yüksekokulları ile açıköğretim ön lisans programlarını başarı ile tamamlamış öğrencilerin, örgün öğretim ve açıköğretim lisans programlarına dikey geçiş yapmalarına ilişkin esasları kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7 nci maddesinin (e) bendi gereğince hazırlanmıştır.

Dikey Geçiş İçin Başvuru Koşulları

Madde 4- İkinci madde kapsamındaki yükseköğretim programlarına dikey geçiş için başvuracak adaylarda söz konusu programlardan en çok beş yıl önce mezun olmuş olma şartı aranır. O yıl son sınıfta olup da staj dışındaki mezuniyet şartlarını yerine getirmiş olanlar da başvurabilirler.

Adaylar dikey geçiş için yapılacak sınavlara en çok üç kez girebilirler.

Kontenjan

Madde 5- Meslek yüksekokulu ve açıköğretim ön lisans mezunlarından örgün öğretim lisans programlarına dikey geçiş yapmak üzere başvurma şartlarını taşıyanlar için hangi lisans programlarının açılacağı, açılacak lisans programlarına meslek yüksekokulları ve açıköğretimin hangi programını bitirenlerin başvurabileceği, bu programların kontenjanları ve programlara yapılacak yerleştirmede kullanılacak puan türleri, dikey geçiş yapılacak üniversitelerin görüş ve önerileri de dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulu'na belirlenir ve ilan edilir.

Sınav Kılavuzu ve Başvuru İşlemleri

Madde 6- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), her yıl hangi meslek yüksekokulu ve açıköğretim önlisans mezunlarının hangi lisans programlarına dikey geçiş için başvurabileceklerini, bu programların koşullarını ve bu programlara alınacak öğrenci sayılarını gösteren bir kılavuz hazırlar. Bu kılavuzda, adayların nasıl başvurabilecekleri, lisans programı tercihlerini nasıl yapacakları, sınav, değerlendirme ve yerleştirme işlemleri, meslek yüksekokulu müdürlüklerince yürütülecek işlemlerle ilgili ilke ve kurallar yer alır. Bu kılavuz, Yükseköğretim Kurulu'nun onayı ile yürürlüğe girer. Meslek yüksekokulu müdürlükleri, başvuruların bu Yönetmelikte yer alan koşullara uygunluğunu kontrol ederek onaylamak, meslek yüksekokulundan mezun olan tüm adayların alanlarına göre diploma notlarını bir listeye yazmak ve başvuru evrakını Temmuz ayının ilk haftası içinde ÖSYM'de bulundurmaktan sorumludurlar.

Sınav ve Değerlendirme

Madde 7- Bu Yönetmelikte belirlenen koşulları sağlayan ve başvuruları kabul edilen adaylar sözel ve sayısal bölümlerden oluşan bir yetenek sınavına alınırlar. Adayların yetenek sınavında elde ettikleri puanlar, meslek yüksekokulu veya açıköğretim önlisans programlarına girişlerine esas olan ÖSS puanları ve meslek yüksekokulu veya açıköğretim önlisans programı Ağırlıklı Önlisans Başarı Puanı gözönünde tutularak yerleştirmeye esas olacak bir puan hesaplanır. Sınav puanı, ÖSS puanları ve başarı notları ortalamasının yerleştirme puanı içindeki ağırlıkları, her yıl Yükseköğretim Kurulu'nca belirlenir ve ÖSYM tarafından hazırlanacak kılavuzda yer alır.

Ağırlıklı önlisans başarı puanı, önlisans diploma notlarının o grubun yetenek sınavındaki ortalamasına göre ÖSYM tarafından belirlenecek formüle göre hesaplanır ve bu formül sınav kılavuzunda belirtilir.

Yerleştirme

Madde 8- ÖSYM, başvurma koşullarını taşıyan adayları, tercihlerini, yerleştirme puanlarını ve lisans puanlarının kontenjan ve koşullarını gözönünde tutarak lisans programlarına yerleştirir. Her ne sebeple olursa olsun boş kalan kontenjanlar için ek yerleştirme yapılmaz.

Lisans Öğrenimine Hazırlık Programı

Madde 9- Lisans öğrenimine başlama hakkını elde eden öğrencilere üniversitelerince Lisans Öğrenimine Hazırlık Programı uygulanır. Bu programda öğrenciye birinci ve ikinci sınıflardan eksik olduğu alanlarda ders sorumluluğu yüklenir. Lisans Öğrenimine Hazırlık Programı süresince öğrenci, ilgili üniversitenin öğretim ve sınav yönetmeliğine tabi olur. Programı başarıyla tamamlayan öğrencilerin

üniversitelerin üçüncü sınıfına kayıtları yapılır, başarısız olanların ise üniversite ile ilişiği kesilir. Lisans Öğrenimine Hazırlık Programının süresi en çok üç yarı yıldır. Bu süre zarfında öğrenciler öğrencilik haklarından aynen yararlanır.

Yabancı dille öğretim yapılan programlarda öğrencilerin Lisans Öğrenimine Hazırlık Programına başlayabilmeleri için üniversitenin yapacağı yabancı dil muafiyet sınavını geçmeleri veya yabancı dil hazırlık sınıfına devam ederek başarılı olmaları gerekir. Hazırlık sınıfında üniversite yönetmeliğine göre başarılı olamayanların üniversite ile ilişiği kesilir.

Açıköğretime Geçiş

Madde 10- Meslek yüksekokulu mezunları ile açıköğretim önlisans programlarından mezun olanlardan, kendi alanlarındaki açıköğretim lisans programlarına devam etmek isteyenler için bu yönetmelik hükümleri uygulanmaz. Bu adaylar, kendi alanlarındaki açıköğretim lisans programlarına doğrudan kayıt hakkı elde ederler ve başvurularını ilgili yükseköğretim kurumuna yaparlar.

Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat

Madde 11- 28/4/1983 tarihli 18034 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Meslek Yüksekokulları Mezunlarının Lisans Öğrenimlerine Devamları Hakkında Yönetmelik", yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1- 2000-2001 eğitim-öğretim yılından önce mezun olup, bu yönetmelikteki şartları taşıyanlara 2000-2001, 2001-2002 diğeri de 2002-2003 eğitim-öğretim yılında olmak üzere üç sınav hakkı verilir.

Yürürlük

Madde 12- Bu Yönetmelik, 2000-2001 eğitim-öğretim yılında uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 13- Bu Yönetmelik, hükümlerini Yükseköğretim Kurulu Başkanı yürütür.